LETO VI. / ŠTEV. 36 KRANJ, 5. SEPTEMBRA 1953

GLAS GORENJSKE

UREJA UREDNIŠKI ODBOR / ODGOVORNI UREDNIK SLAVKO BEZNIK / UREDNIŠTVO IN UPRAVA: KRANJ, SAVSKI BREG 2; TELEFON 475; TEKOČI RAČUN PRI NB KRANJ-OKOLICA ŠT. 624-«T«-127 / IZHAJA VSAKO SOBOTO / LETNA NAROČNINA 400 DIN, POLLETNA 200 DIN, ČETRTLETNA 100 DIN, MESEČNA 35 DIN / POSAMEZNA ŠTEVILKA STANE 8 DINARJEV

Pismo CK ZKJ zgodovinska nujnost in dokument časa

Vzbudilo je veliko zanimanje ne samo med člani ZK temveč med vsemi državljani

V nedeljo, 30. t. m. je bila v dvorani Sindikalnega doma v Kranju širša konferenca ZK kranjskega okraja, ki je imela namen analizirati delo osnovnih organizacij v zvezi z odprtim pismom II. plenuma CK ZKJ. Prisotnih je bilo okrog 200 članov — voditeljev vseh osnovnih organizacij ZK, predstavniki SZDL, sindikatov in JLA. Na konferenco, ki je trajala cel dan, je prišel tudi sekretar CK ZKS tov. Miha Marinko.

Po izvolitvi delovnega predsedstva je povzel besedo tov. Franc Popit, sekretar OK ZK, ki je povdaril, da so pismo II. plenuma CK ZKJ nekatere osnovne organizacije resno proučile in napravile konkretne korake za poglobitev dela, odstranitev napak in podobno, dočim so se pri drugih zopet pojavljale nepravilnosti, namreč, da pismo sploh niso preštudirali kot bi morali, zato le-to pri njih ni imelo pravega uspeha. V nadaljnih svojih izvajanjih je nakazal konkretne uspehe in pomanjkljivosti dela komunistov, ki je prišlo do izraza ob obravnavanju pisma CK ZKJ. Tov. Popit je govoril o borbi komunistov za množice v okviru ZSDL, o utrjevanju organizacij ZK in liku komunista. Tako je med drugim povedal o čudnem pojmovanju marksističnega svetovnega nazora od strani ležanskih komunistov, ki hodijo vsi v cerkev ter s tem spravljajo v poseh moralni lik komunista. Prav tako nedosledni so komunisti v Gorenji vasi, kjer je bil z njihovo vednostjo in pristankom izvoljen tamkajšnji duhovnik v nov občinski odbor SZDL. Člani ZK morajo stremeti k čim večji revolucionarnosti pri delu, tako v tovarnah kot na vasi ter se dosledno boriti za pravice naših delovnih ljudi. Podvrgel je ostri kritiki kranjsko kmetijsko zadrugo in Naprozo v Kranju, ki nimata nič skupnega s socializmom, saj bazirata čisto na kapitalističnih principih in so v vodstvu le-teh neodgovorni ljudje, kar pa ni ostalo skrito pred širšimi množicami. Ozko prakticistično delo je privedlo do takih nesocialističnih razmer tudi tovarno »Inteks«, ker komunisti niso bili

Tov. Miha Marinko

dovolj odločni in revolucionarni, da bi preprečili materialno škodo, ki se je naredila skupnosti. Tudi delo sindikatov in »Svobod« je bolj prakticistično kot življenjsko in tudi za izboljšanje tega dela nosijo veliko odgovornost člani ZK. Ena izmed važnih nalog komunista je, boriti se za vpliv v našem družbenem življenju, kar pa bo ZK dosegla s politično zrelim delom.

Na koncu se je tov. Popit dotaknil še vprašanja bližnjih jesenskih volitev. Na teh bomo volili v kranjskem okraju 1 poslanca v zvezno Ljudsko skupščino, 7 poslancev v republiško skupščino; 1 poslanca v zvezni zbor proizvajalcev pa bo izvoljen za območje Kranj, Radovljica in Tolmin; 1 poslanec v zvezni zbor proizvajalcev pa bomo izvolili 50 članov.

Po širši diskusiji, v kateri je sodelovalo okoli 30 tovarišev, je spregovoril in podal nekaj koristnih misli tudi sekretar CK ZKS tov. Miha Marinko. Nastop tov. Marinka so navzoči pozdravili z živahnim aplavzom.

Tov. Marinko je svojem izvajanju dejal, da je pismo plenuma CK ZKJ zgodovinska nujnost in dokument časa, prilik in razvojne stopnje v razvoju naše družbe. Dejal je, da so komunisti v svojem dosedanjem delu zanemarili eno glavnih nalog: politično delo s prepričevanjem med ljudskimi množicami. Nadalje je povdaril, da pismo II. plenuma CK ZKJ ni vzbudilo velikega zanimanja samo med članstvom ZK, ampak tudi med vsemi poštenimi državljani naše domovine. Zaradi tega je mnenja, da bi bilo koristno objaviti pismo v javnosti s potrebno dokumentacijo, ker ni nobenega razloga, da ga ne bi publicirali. Imamo zelo velik del množic, ki pozitivno gledajo na vse naše delo in ki bi nam samo lahko koristile s tem, da bi vplivale na tiste komuniste, ki še nočejo spremeniti svoje dosedanje prakse.

Z zvezi s pripravami za bližnje volitve v zvezno in republiško Ljudsko skupščino ter zbore proizvajalcev, pa je tov. Miha Marinko dejal, da je treba pri razpravljanju o kandidatih dati največjo možnost odločanja volivcem, da bodo le-ti imeli občutek, da resnično o nečem odločajo, ko na zborih volivcev razpravljajo o kandatih. O tem naj bo čim širša diskusija in čimveč možnih kandidatov, da bodo volivci na široko govorili o ljudeh, ki naj bi bili njihovi predstavniki v skupščinah.

Tov. Miha Marinko je med drugim dal še veliko koristnih napotkov za delo komunistov na naši vasi, kjer se moramo še vedno trdno boriti s klerikalnim mračnjaštvom in izkoriščevalnimi kapitalističnimi tendencami, ki jih je treba razkrinkati in njih nosilce onemogočiti v njihovem škodljivem delu. — Z vsestransko politično aktivnostjo bomo dosegli nadaljne uspehe pri izgradnji naše socialistične domovine — je končal svoja izvajanja burno pozdravljeni sekretar CK ZKS tov. Miha Marinko.

Pripravljeni smo na praznik naše Primorske

Pred nami je šesti september — praznik osvobojenja Primorske izpod fašističnega jarma in njene združitve z matično državo — Jugoslavijo. Slavimo dve pomembni desetletnici: ustanovitev enot IX. korpusa in revolucionarni odlok AVNOJ o priključitvi Primorske k Jugoslaviji. Vsaka desetletnica je pomembna in lepa, tembolj pa je pomembna ta, ki jo proslavlja ves narod v svobodi, sreči in zadovoljstvu. Stotisoči ljudi, ki bodo pohiteli 5. in 6. sept. na veliko manifestacijsko slavje na Okroglico, so najzgovornejši dokaz velike ljubezni in privrženosti do naše socialistične domovine, zgrajene v trpljenju in s krvjo naših najboljših sinov in hčera.

Skozi desetletja po fašizmu zatirana in teptana naša lepa Primorska je stala v narodnoosvobodilni borbi enotna. V naši revoluciji sta se neločljivo prepletali borba proti mračnemu nasilju in borba za socialne pravice delovnega človeka, za njegovo osvoboditev. Tolminski puntar je z ramo ob rami z ostalimi junaškimi borci iz vseh krajev naše domovine udarjal po kletem sovragu, dokler ga ni pregnal iz svoje zemlje.

Proslava na Okroglici bo veličastna in mogočna. To pa zato, ker so se prav tokrat vnovič prebudile italijanske ekspanzionistične težnje po naši zemlji, ki so jo nam nekoč krivično ukradli. Izza meje se čuje rožljanje z orožjem. Nas to ne straši. Enkrat so že neslavno propadli, pa bi tudi drugič. Naj se igrajo Don Kihoti z mlini na veter; z nami ne. Smo res miroljuben narod, toda če bi še kdo skušal poseči po naši zemlji, bomo znali tudi odgovoriti. To lahko povemo in bodo tudi povedali pred celim svetom. 5. in 6. septembra bo pohitel na Okroglico vsak iskren patriot naše zemlje in manifestiral enotnost in odločno povedal: »Tujega nočemo — svojega ne damo!«

25.000 udeležencev iz vse Gorenjske

Bolj ko se bliža dan velikega slavja naše Primorske, vedno več je prijavljencev z Gorenjske. Iz kranjskega okraja bo okrog 10.000 udeležencev, od tega iz samega Kranja 4250, Škofje Loke 1300, Tržiča 1200, Žirov 350, prav čedna udeležba pa je pripravljena tudi iz Železnikov, Selc, Dupelj, Naklega, Cerkelj, Jezerskega in ostalega našega podeželja. Iz Medvod (ljubljanski okoliški okraj) nam javljajo, da pojde na Okroglico 1200 ljudi, za kar bo potreben za Medvode poseben vlak.

Posebno v zadnjem času so se razgibali za udeležbo na Okroglici kraji v radovljiškem okraju. Same Jesenice bodo imele 2.700 udeležencev, Lesce 1100, Bled 1050, Radovljica 1000, Kropa 500, Begunje 400, gornjesavska dolina 750 in bohinjski kot okrog 1000 udeležencev.

V domžalski občini se je do 3. t. m. prijavilo za Okroglico nad 1300 ljudi in to skoraj izključno samo iz večjih delovnih kolektivov. Mengeš je doslej prijavil 520 udeležencev, Moravče 200, Radomlje 250, pa tudi iz Črnega grabna jih pojde lepo število. Tako računajo, da se bo v Domžalah prijavilo nad 3000 ljudi. Iz Kamnika in bližnji okolice pa pojna Okroglico okroglo 2000 prijavljencev.

Takšni so doslej zbrani podatki o udeležbi Gorenjcev na mogočnem manifestacijskem taboru Primorske na Okroglici. Približno 25.000 ljudi z vse Gorenjske bo 5. in 6. septembra pohitelo na Okroglico, da z ostalimi udeleženci iz vse Slovenije dostojno proslavi 10. letnico ustanovitve enot IX. korpusa in 10. letnice odloka AVNOJ o priključitvi Slovenske Primorske Jugoslaviji.

Zbor Prešernove brigade

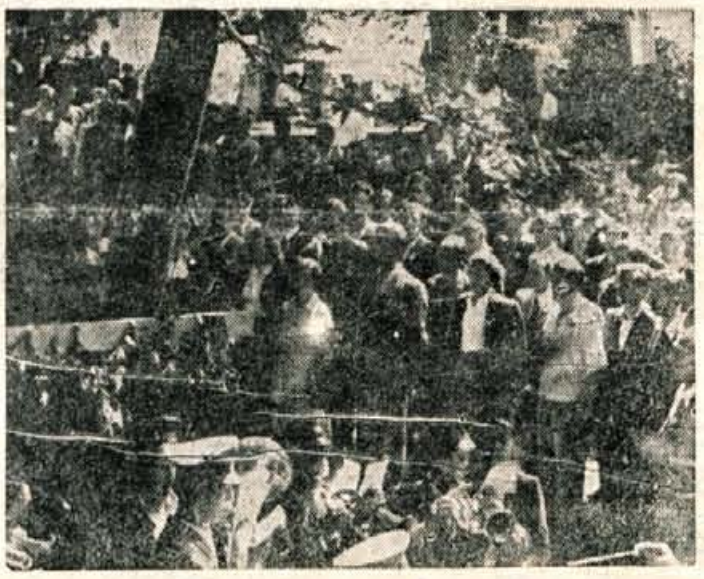

Prešernovci zbrani na Laborah

Ob 10. obletnici ustanovitve IX. korpusa in priključitve Slovenskega Primorja k Jugoslaviji bo imel tudi Kranj lepo patriotsko manifestacijo. Prešernova brigada si je izbrala pesnikovo mesto za svoj zbor, kjer se bodo zbrali preživeli borci junaške udarne brigade, da pregledajo svoje vrste pred odhodom na Okroglico.

Zbor bo združen s proslavo, ki bo v **soboto, 5. septembra ob 9.** uri na Titovem trgu v Kranju. Delovni kolektivi mesta, ki se prav tako množično pripravljajo za odhod na Okroglico so sklenili, da bo sobota dela prost dan, zato bodo njihovi člani z ostalim prebivalstvom Kranja prav gotovo pohiteli, da pozdravijo naše hrabre borce na zbornem mestu. Mesto samo pa se bo odelo v zastave in okitilo s cvetjem. Tako bomo najlepše pozdravili in počastili Prešernovo brigado pred odhodom na Primorsko.

Obisk na Jesenicah

Član etiopske misije dobre volje Oto Araja Obgagži, direktor gospodarskega oddelka etiopske vlade, ki je prispel v Slovenijo in si želel ogledati industrijo, si je v minulem tednu ogledal tudi Železarno Jesenice. Predstavnika abesinske industrije je vodil član zveznega Izvršnega sveta Franc Leskošek. Ogledal si je jeseniške ter javorniške obrate in se predvsem zanimal za nove gradnje in nove tehnične naprave. O proizvodnji in opaženem delavnem poletu Železarne Jesenice se je predstavnik abesinskega gospodarstva zelo povoljno izrazil. Poleg jeseniške železarne si je ogledal tudi ostale tovarne na Gornjskem, nato pa odpotoval v Celje in v Maribor.

Železarji za Primorsko

V minulem tednu je zasedal delavski svet jeseniške železarne in razpravljal o važnosti udeležbe na proslavi 10. obletnice osvoboditve Slovenskega Primorja. Sklenil je dati pripravljalnemu odboru za organizacijo proslave na Okroglici dva in pol milijona dinarjev iz sklada za prosto razpolaganje. Zopet so bili jeseniški železarji med prvimi, ki so razumeli važnost čim veličastnejše proslavitve praznika Slovenske Primorske. Poziv Glavnega odbora sindikatov Slovenije, ki vabi vse sindikalne organizacije, da pomagajo pri organizaciji priprav za proslavo primorskih brigad, jeseniške železarje ni našel nepripravljene. Nasprotno, postavimo jih lahko za vzgled ostalim kolektivom in prav bi bilo, če bi jih tudi ostala podjetja posnemala. Na zasedanju je o nujnosti pomoči zamejskim Slovencem na Koroškem. Sklenil je dati jim 100.000 din za nabavo slovenske literature. Pa tudi na jeseniškega delavca na zasedanju delavski svet ni pozabil. Pooblastil je upravni odbor, da naj nabavi potrebno število avtobusov, s katerimi bo povečan avtopark za prevoz delavcev na delo.

Če vidimo samo sebe

Napake, ki jih je odkrila komisija v poslovanju tekstilnega podjetja »Inteks« v Kranju, so tipičen primer izigravanja gospodarskih zakonov, uredb in predpisov o poslovanju posameznih podjetij; primer, kaže, kako neodgovorni posamezniki izkoriščajo nekatere pomanjkljivost v našem gospodarskem sistemu v svoj prid, oziroma v prid svojega kolektiva, kar končno ne more imeti drugega rezultata kot oživljanje parazitskih in partikularističnih tendenc, kot ozko cehovsko izolacijo takega kolektiva od problemov naše celotne družbene skupnosti in končno — gospodarski kriminal. Ker so se podobni pojavi, v bolj ali manj drastični obliki, pokazali tudi v drugih proizvodnih podjetjih je prav, da Inteksov primer podrobneje proučimo in da se iz njega naučimo, kako delovni kolektivi ne smejo gospodariti. S tem člankom pa bomo hkrati dali našim delovnim ljudem v roke konkreten material o napakah v tovarni »Inteks« in jih tako vzpodbudili, da bodo o njih javno razpravljali. Javno obravnavanje takih slabosti bo močno sprostilo konskruktivno kritiko podobnih pojavov tudi v drugih podjetjih in pripomoglo, da se le-ti dokončno odpravijo.

Česa nas uči Inteksov primer - Izigravanje gospodarskih uredb, kljub najboljšim željam, ne vodi drugam kot v gospodarski kriminal

Poizvodne stroške bi lahko znižali

Komisija je ugotovila, da bi se dalo v tkalnici brez škode za pravilno obratovanje tega oddelka skrčiti število zaposlenih delavcev. Ni važno ali je to število večje od 30 ali manjše, bolj važno je, da odgovorni ljudje v »Inteksu« ta problem niso pravilno razumeli in tudi napačno rešili. Zanimivo je, da je o tem vprašanju razpravljal delavski svet, vendar je sprejel sklep, da odvečnih delavcev ne more odpustiti, ker se na odpuščanje dela pač mora gledati socialno. Nihče pa pri tem ni pomislil, koliko bolj nesocialno je, da jim vso nekoristno porabljeno delovno silo plača potrošnik. Mar ne bi bilo bolj socialno, če bi se podjetje potrudilo, da vsem poštenim in delavnim ljudem, ki jih ne more koristno zaposliti najde drugo primerno zaposlitev? Z milijoni, ki bi jih prihranilo, pa bi lahko ali razširilo proizvodnjo ali pa jih investiralo v gradnjo novih stanovanj, oziroma drugih komunalnih objektov in tako spet zagotovilo delo in zaslužek mnogim delavcem. Reševati socialno vprašanje na tak način, kot so ga reševali v »Inteksu«, v najboljšem primeru kaže na veliko gospodarsko naivnost odgovornih tovarišev.

Kljub odvečni delovni sili pa je kvaliteta izdelkov v tkalnici izredno slaba. Odstotek defektnega blaga je zelo visok in dosega pri nekaterih vrstah blag tudi 50 odstotkov (Mojca, Kordžamet). V primeri s prejšnjim letom se je odstotek defektnega blaga povečal vzporedno s povečanjem zaposlenega osebja. Vse to kaže, da so se v »Inteksu«, prav tako kakor v mnogih ostalih podjetjih, premalo zanimali kako je pravzaprav s kvalifikacijo njihovih delavcev.

Izigravanje tarifnega pravilnika

»Inteks« prav gotovo ni edino podjetje, ki je poskušalo izigrati tarifni pravilnik. Tudi način izigravanja bržkone ni originalen. Brezplačno razdeljevanje delovnih oblek je namreč značilen način tihega povečanja plač za vso tekstilno industrijo. Med delavce razdeljene obleke pa so v »Inteksu« preprosto knjižili v režijo, kar nasprotuje tarifnemu pravilniku in vsem pozitivnim pravnim predpisom. Delovne obleke se lahko dajejo samo v izjemnih primerih kot zaščitno sredstvo.

Bolj originalni so bili v «Inteksu» pri obračunu povprečnega plačnega sklada za 1953. leto. Kajti v tarifnem pravilniku niso označili pri delovnih mestih tudi kvalifikacije, pri uslužbencih spljh niso predvidevali IV. kategorije povprečnih plač, t. j. kategorija nekvalificiranih uslužbencev, kot da so brez vratarjev, čuvajev itd.

Proti takim in podobnim načinom poviševanja plač bi se morali delavci posebno pa sindikalne organizacije v podjetjih ostro boriti, ker porušno razmerje med kupnimi in blagovnimi fondi ne zadene nikogar drugega kot delovnega človeka. Nato pa so odgovorni ljudje v »Inteksu« — in marsikje drugje — pozabili.

(Nadaljevanje na 2. strani)

Pred jesenskimi volitvami v zvezno Ljudsko skupščino

Zbori proizvajalcev so orodje razredne politike

Pri okrajnih ljudskih odborih imamo že zbore proizvajalcev, ki so bili uvedeni z republiškim zakonom o okrajnih ljudskih odborih. Z novim ustavnim zakonom so se zbori proizvajalcev uzakonili tudi kot drugi dom v zvezni in republiški Ljudski skupščini.

Tovariš Kardelj je v razpravi v zvezni Ljudski skupščini ob sprejemanju novega ustavnega zakona omenil o zborih proizvajalcev med drugim sledeče:

Poseben element v novem ustavnem sistemu je uvedba sveta proizvajalcev. Ta ustanova vsekakor ne bi bila neogibna v vseh državah, ki se reviajo k socializmu. Za nas pa je neogibno potrebna prav zato, da bi omogočili razvoj socialistične demokracije in se izognili sistemu birokratičnega upravljanja. Zbori proizvajalcev so pravzaprav orodje razredne politike. Dejansko nadomeščajo številčno podrejenost delavskega razreda in mu zagotavljajo tisto družbeno vlogo, ki mu pripada kot nosilcu družbenega gibanja v socializmu.

Tako bodo letos v jeseni tudi volitve ljudskih poslancev v republiške in zvezni zbor proizvajalcev. Kako se bodo izvedle volitve govorita oba osnutka zakona t. j. zvezni in republiški o volitvah poslancev v zvezno oz. republiško Ljudsko skupščino.

Omenili bomo na kratko določbe obeh volilnih načrtov, ki govorijo o volitvah poslancev v zvezni oz. republiški zbor proizvajalcev. Te določbe so v obeh zakonskih načrtih v bistvu iste.

Volitve poslancev za zbor proizvajalcev so lahko ob različnih dnevih po proizvajalskih skupinah. Mandatna doba zbora proizvajalcev traja štiri leta. Poslance za zbor proizvajalcev volijo kot predstavnike svojih gospodarskih organizacij proizvajalci v proizvodnji, prevozništvu in trgovini. In sicer v takem razmerju, kot so udeležena posamezna gospodarska področja pri skupnem družbenem produktu FLRJ oz. LRS. Poslance volijo poslanci po volilnih organih, ki se sestavijo posebej za vsako proizvajalsko skupino. Imamo tri proizvajalske skupine in sicer: prva je industrijska skupina, ki obsega vse delavce in uslužbence zaposlene v industriji, rudarstvu, gozdarstvu, gradbeništvu, prevozništvu, pošti, telegrafski in telefonski službi, trgovini, gostinstvu in pri komunalnih delih; druga je kmetijska skupina, ki obsega kmete, ki so člani kmetijskih zadrug in člane njihovih družin, ki se ukvarjajo s kmetijstvom, delavce in uslužbence kmetijskih posestev ter kmetijske delavce in uslužbence kmetijskih zadrug; v tretji obrtni skupini pa so zaposleni obrtniki in obrtniški delavci v državnih, zadružnih in zasebnih obrtnih obratih.

V zvezni zbor proizvajalcev se voli na vsakih 70.000 proizvajalskega prebivalstva, v republiški zbor pa na vsakih 16.000 proizvajalskega prebivalstva po en poslanec.

V vsaki proizvajalski skupini se voli v zbor proizvajalcev toliko poslancev, kot ustreza razmerju s katerim je posamezna proizvajalska skupina udeležne pri skupnem družbenem produktu FLRJ oz. LRS, kot je določen v tekočem zveznem oz. v republiškem družbenem planu. V vsaki proizvajalski skupini se volijo poslanci tako, da pride en poslanec na enako število proizvajalskega ljudstva. Za poslanca zbora proizvjalcev je lahko izvoljen vsak proizvajalec iz tiste skupine v kateri se voli poslanec, če ima splošno volilno pravico. Izvoljen je lahko tudi sindikalni funkcionar, ki so ga proizvajalci izvolili za funkcionarja.

Volitve poslancev za zbor proizvajalcev se v vsaki proizvajalski skupini opravijo po volilnih enotah. Volilno enoto pa sestavijajo gospodarske organizacije enega ali več okrajev ali mest. Volilne enote bodo s predpisi še točno določene.

Nadalje je v obeh načrtih postavljeno načelo, da so volitve za zvezni in republiški zbor proizvajalcev posredno, to je preko volilnih organov, ki jih sestavljajo člani zborov proizvajalcev okrajnih in mestnih ljudskih odborov, ki so izvoljeni v ustrezni proizvajalski skupini nad območju volilne enote. Sam volilni postopek pa je pri obeh zakonskih načrtih različen. Po zveznem načrtu volijo poslance za zvezni zbor proizvajalcev odborniki okrajnih in mestnih zborov proizvajalcev v industrijski in kmetijski skupini, medtem ko se za obrtno skupino predvidevajo volitve po republiški obrtni zbornici. Republiški načrt predvideva za vse tri skupine enak volilni postopek, to se pravi, da volijo poslance za republiški zbor proizvajalcev odborniki okrajnih in mestnih zborov proizvajalcev vsak za svojo skupino.

Z ozirom na posrednost volitev v zvezni ali republiški zbor proizvajalcev so kandidature neposredno po proizvajalcih samih. Pravico predlagati kandidata za poslanca zbora proizvajalcev imajo proizvajalci na zborovanjih proizvajalcev v gospodarskih organizacijah ali sto proizvajalcev zaposlenih oziroma včlanjenih v gospodarskih organizacijah ustrezne proizvajalske skupine na območju volilne enote.

Volitve vodijo volilni odbori, glasovanje je z glasovnicami.

Tako bodo letos jeseni dobili naše delovni ljudje, naš delavski razred, ki daje družbi neprimerno večja materialna sredstva kot vsi ostali delovni sloji, še svoje posebne predstavnike v republiški in zvezni Ljudski skupščini.

Pretirana prodaja po nizkih cenah

(Nadaljevanje s 1. strani)

Črni fondi

Poglavje zase je finančno poslovanje podjetja. Razen tega, da legalno poslovanje ni bilo popolnoma v redu, da se n. pr. prometni davek ni vedno točno plačeval, so se večje nepravilnosti dogajale ilegalno. Iz tk. zv. črnih fondov je podjetje črpalo sredstva za razne bonitete za svoje delavce in uslužbence. Tako je n. pr. plačevalo s tem denarjem kolektivu gledališki abonma. Prav tako je podjetje razdelilo v obliki nagrad med delavstvo za 109.000 dinarjev raznega blaga, za silvestrovanje pa je porabilo 130.000 dinarjev za vino. Vse to so preprosto knjižili v breme podjetja, čeprav predstavljata oba zgoraj navedena zneska dejansko sestavni del plačnega fonda in bi morala vplivati na povečanje izkazanega dohodka.

Dobropise, ki jih je podjetje dobilo pri nabavi bombaža v letu 1952 od dobavitelja »Centrotekstil« v Beogradu niso uporabili za znižanje stroškov pri nabavi surovin in materiala, kar bi bilo edino pravilno, marveč so jih knjižili kot rezervo na posebnem kontu, iz katerega so se poravnavali računi za kolektivu razdeljeno blago. Tako so razdelili med člane kolektiva za približno 3 milijone dinarjev blaga. Ta postopek pri najboljšem primeru ne moremo oceniti drugače kot navaden gospodarski kriminal. Izgovori, da so to delali v korist dealvstva v tovarni so zelo jalovi, ker vsak pošten delavec v tovarni »Inteks« bo prav gotovo priznal, da okoriščanje posameznega kolektiva na račun skupnosti vsekakor ni v skladu s socialističnimi principi in da je to klasičen kapitalistični način ustvarjanja delavske aristokracije.

Nova napaka v poglavju »črnih« stvari je pretirana prodaja blaga delavcem in uslužbencem po izredno nizkih cenah. Podjetje je prodalo za 8,800.000 dinarjev blaga, pri tem pa zaradi pretiranega znižanja cene pri blagu zgubilo približno 1,700.000 dinarjev. Izkupiček od prodanega blaga je podjetje vodilo na posebnem kontu. Pri sestavi bilance za 1952. leto pa je dolg (1,700.000 dinarjev) odpisalo v breme dohodka podjetja, nakar ga je 1953. leta spet prenesalo na konto 110 — odjemalci. To pove, da so se vodilni tovariši v podjetju zavedali nepravilnosti v njihovem poslovanju in da so hote poskušali to prikriti kontrolnim organom.

Kdo je kriv?

Ko govorimo o napakah, ki so bile v »Inteksu« je težko reči, da nihče ni kriv. Vendar bi iz zagovorov posameznih odgovornih tovarišev, delavskega sveta, upravnega odbora in komunistov lahko zaključili, da kriv pravzaprav ni nihče, da je vse kar se je zgodilo le »reševanje socialnih vprašanj in objektivnih težav.

Za napake so objektivno krivi vsi odgovorni tovariši v podjetju, ki so tako stanje povzročili. Pri tem ne pomaga in končno tudi ni na mestu izgovarjanje, češ da direktor in ta ali oni ni kriv ter kolektivno potresanje glav s pepelom, da se zmanjša krivda posameznikov. Prav tako so iz trte zvita gesla o »rezanju glav«, o splošnem napadu na »Inteks« ipd. Vsak pošten član kolektiva mora priznati, da so napake bile storjene in to ne majhne. Vseh naštetih napak ne moremo oceniti drugače, kot skrajni oportunizem v naši gospodarski politiki, kot nezakonitost, kot malomaren odnos do skupnosti in kot navaden kriminal v smislu socialistične morale.

Prav pa je, da kot rečeno tudi javnost izreče svoje mnenje. Moralno obsodbo poštene javnosti pa tovariši, ki so dopustili te napake, prav gotovo zaslužijo.

Nova valjarna debele pločevine

Nova valjarna za debelo pločevino ali »valjarna 2400«, kakor jo imenujejo na Jesenicah, bo v prihodnjem mesecu začela obratovati s polno zmogljivostjo. Njena letna produkcija bo približno za 10 tisoč ton večja, kakor so to določali načrti. Pred dnevi je delovni kolektiv vzdrževalnih obratov na Javorniku dogradil novo vrtljivo peč za ogrejevanje bram.

To so komadi jekla, iz katerih valjajo tudi 14 metrov, dolgo pločevino. V drugem delu 2400 m dolge tovarniške hale pa dokončujejo montažo škarj-stroja za rezanje pločevine. Tako bo v bodoče valjarna dajala lahko do 60 tisoč ton pločevine letno za našo kotlovno in ladjedelniško industrijo.

Mnogo je bilo zapisanega o novi valjarni na Jesenicah, toda vsega kar so vložili naši kolektivi v dograditev tega pomembnega ključnega objekta, se ne da povedati. Samo bežno se spomnimo naporov leta 1948. in 1949., po resoluciji informbiroja in barbarskemu uničenju vseh pogodb s strani Sovjetske zveze in njenih satelitov. Madžarska bi morala dobaviti za valjarno strojne naprave, ki so bile že plačane. Prezirajoč napore, so naši delavci v najtežjih pogojih tudi te naloge premagali. Letos, 29. novembra bo minulo že četrto leto odkar obratuje valjarna, ki je medtem izdelala že na tisoče ton kvalitetne pločevine. Marsikatera naša ladja, izdelana iz domače pločevine na Jesenicah, pluje že po oceanu in Jadranskem morju.

Vzporedno z obratovanjem so se nadaljevala tudi gradbena in montažna dela. Seveda pa so bila ta dela precej otežkočena. Tako so na primer delavci pri škarjah morali ročno premikati in naravnati pločevino. Od sedaj naprej pa bo to delo opravljal stroj, ki ga bo vodil delavec.

Pisali smo že, da so preteklo soboto (15. avgusta) delavci vzdrževalnih obratov Javornika dogradili enega največjih objektov v valjarni — novo vrtilno peč za ogrejevanje bram, ki je največja te vrste v naši državi.

Peč ima 17 m premera in zmogljivost 20 ton na uro. Težko je opisati vso to napravo, ki je povezana z desetinami cevmi je automatizirana tako, da bo za vodo, zrak, plin itd. Edina naloga človeka je nadzorovati aparature in njih funkcijo. Peč je vrtljiva in so jo dogradili v razmeroma zelo kratkem roku 70-tih dni. Podobno 16 tonsko peč gradijo inozemski strokovnjaki v Šisku že 6 mesecev.

V naprotnem koncu valjarne dokončujejo montažo škarij za rezanje pločevine. Ta stroj poganja 86 motorjev in je edinstvem v Evropi. Škarje imajo nalogo obrezati pločevino, jo razrezati, njene odpadke pa razkosati na manjše dele. Upravljanje stroja bodo vodili le trije delavci. Pri sedanjem stroju za rezanje pločevine je bilo zaposlenih 25 delavcev, ki so morali premagovati precejšnje fizične napore.

Valjarna na Jesenicah je edina v državi in najmodernejša v Srednji Evropi.

Glas naših bralcev

K članku „Iz Preddvora"

»Glas Gorenjske« je v predzadnji številki objavil članek, ki zaradi svoje pomanjkljivosti in nedoslednosti pri navajanju dejstev prikazuje predsednika in tajnika kmetijske zadruge Preddvor v napačni in slabi luči.

Pisec članka navaja, da je zbiral borovnice sam predsednik zadruge. Povdarek »sam predsednik zadruge« zveni tako, kot da se je le-ta posebej poganjal za ta donosni posel, da bi lažje manipuliral pri teži ni obračunavanju. Bil pa sem sam prisoten na seji zadruge, kjer nihče drug ni hotel prevzeti tega dela, tako da je predsednik le zaradi uvidevnosti pristal na to, da se borovnice še nadalje tudi letos (tudi lani so jih) zbirajo na njegovem podu.

Nadalje je omenjeno, da so se zbirale borovnice v hlevu. Resnica je, da so jih zbirali na podu, ki v higienskih ozirih prav gotovo odgovarja temu poslu.

Pri tehtanju borovnic so se res uštelj v teži za 11 kg, kar pa ni nobena posebnost pri prevzemanjzu 7540 kg borovnic. Vsak se lahko vpraša: ali se izplača goljufati za 11 kg borovnic.

Prav tako je dvoumno navajanje, da sta predsednik in njegov tajnik namočila borovnice za žganje. Ni pa pojasnjeno, da sta to napravila le zato, da zadruga ne bi imela škode, ker je prav tako morala plačati pokvarjene borovnice, ter da tega nista naredila v svojo korist.

Tudi ni povedano v članku, da je bilo vsem, ki so oddali pokvarjene borovnice in jih je izvozno podjetje zavrnilo, dano na izbiro ali vzamejo borovnice nazaj ali pa jih prepustijo zadrugi za nižjo ceno.

Tudi stavek »predsednik in njegov tajnik« zveni tako, kot da je predsednik veljaven kulak, ki ima svojega tajnika, da mu pomaga pri vseh nepoštenih delih.

Ne bi pisal tega pojasnila, če ne bi poznal predsednika zadruge kot izredno skromnega, delavnega kmeta in upravnika zadruge, kot poštenega in marljivega uslužbenca, s katerim bi bila lahko vsaka zadruga zadovoljna.

Pisec članka tovariš Karačić pa ni pomisli, da je prav neprimerno plačilo za trud človeku, ki poleg svojega težkega kmečkega dela prostovoljno opravlja še koristno delo za skupnost, če se namesto pohvale z zavitimi besedami namiguje na njegovo poštenost. Mislim, da so se s tolikšno količino odkupljenih borovnic ustvarila državi devizna sredstva, za katera vemo kako so potrebna. Gotovo je tudi, da sta imela pri tem velike zasluge tudi predsednik in upravnik KZ Preddvor.

Ing. Pavle Kump

Ali je to primerno?

Kmetijska zadruga z. o. j. v Kranju je dala pismen opomin tov. Rudiju Cudermanu, hišniku Zadružnega doma na Primskovem, z naslednjo vsebino:

Na skupni seji upravnega in nadzornega odbora ter odsekov kmetijske zadruge Kranj, dne 5. julija 1953. je bilo ugotovljeno, da ste kljub večkratni prepovedi zopet samovoljno vodili **tuje osebe** v poslovne in ostale prostore Zadružnega doma Primskovo, katere ima v uporabi zadruga. To ste storili brez vednosti upravnega odbora ali pooblaščencev zadruge, prav tako tudi brez vednosti poslovodkinje. Upravni odbor soglasno sprejema sklep, da če bi se v bodoče še dogajali taki primeri neposlušnosti do svojega delodajalca, Vas bo razrešilo službe in vam odvzelo ostale ugodnosti, ki jih imate v zadrugi. Sledijo podpisi in žig po nalogu odbora: predsednik — upravnik!

Nastane vprašanje kakšen prekršek je napravil tov. Cuderman s tem, da je vodil tuje ljudi po Zadružnem domu Primskovo. Na to vprašanje odgovarjam naslednje:

Kot predsednik stanovanjske komisije pri LOMO Kranj sem konec meseca junija telefonsko vprašal tov. direktorja Kmetijske zadruge Kranj za dovoljenje, če smo stanovanjska komisija pregledati zadružni dom, ki je premalo zaseden po stanovalcih, kar je tov. direktor dovolil.

Komisija, ki je bila sestavljena iz dveh odbornikov LOMO Kranj Staneta Pevca in Franca Stanjka ter dveh članov stanovanjske posvetovalne komisije Primskovo Prelesnika in Togrina, je dne 4. julija 1953 pregledala Zadružni dom Primskovo ter ugotovila sledeče:

V zadružnem domu stanuje Alojzij Žibert z ženo in otrokom. Njegovo stanovanje v I. nadstropju sestoji iz kuhinje in 2 sob z vsemi pritiklinami. V sklopu tega stanovanja je tudi opremljena soba, ki je rezervirana za goste ali potnike kmetijske zadruge. V te stanovanjske prostore se je preselil tov. Žibert brez odločbe stavanjskega urada (oziroma brez predloga kmetijske zadruge stanovanjskemu uradu, da se izda taka odločba).

Vprašujemo upravo kmetijske zadruge, ali je tov. Cuderman zaslužil tak opomin? Gotove ne. Opravljal je le svojo državljansko dolžnost s tem, da je omogočil pregled stanovanjskih in drugih prostorov zadružnega doma.

Upravi pa povem prav za upno na uho, da nismo tako »tuje osebe«, vsaj ne pri graditvi zadružnega doma, saj je le eden član te komisije naredil več udarniških ur, kakor celokupni sedanji odbor kmetijske zadruge.

Stane Pevec

Dve o dušebrižnikih

Več ali manj so nam poznane zgodbice o krščanski vzgoji otrok, kamor spada seveda tudi priprava na birmo. Kako so potekale te priprave v dveh gorenjskih vaseh pa bo marsikoga zanimalo. Cerkljanski kaplan Leopold Končan, (ki je zaradi protiljudskega delovanja bil že v zaporu) je po končanih pripravah pred podelitvijo birmanskih listkov priredil nekakšne izpite. Vse to je notranja stvar cerkve, ki nas ne bi zanimala, če ne bi kaplan pri izpraševanju M. A., hčerke partizanske vdove iz Češnjevka, ki ni dobro odgovarjala, dejal, da naj prinese petsto dinarjev, pa jo bo še enkrat izprašal in dal listek. Isto se je zgodilo neki drugi učenki. Listke so kasneje dobili vsi. Kaplan pa je dejal, da je tisto o denarja bila šala in da mu je važno le število birmancev. Kaj je hotel kaplan doseči z zahtevo denarja?

Zastrašiti otroke, morda starše, ali pa je to nov način krščanske vzgoje na komercialni osnovi.

Drug značilni primer te »vzgoje« se je pripetil hčerki Julke Tušek iz Adergasa, ki jo je župnik Fajfar iz Velesovega pred birmo vprašal, česa si bolj želi ali sv. zakramenta ali darila botre. Jasno, da je otrok odgovoril, da darila. Nihče ne bi odgovoril drugače in verjetno je župnik to tudi vedel. Izrabil pa je ta odgovor v drug namen. S prižnice je oznanjal kako je ta otrok slabo vzgojen. Povemo naj, da je imenovana mati sodelovala v narodnoosvobodilni vojni, danes pa je aktivna članica SZDL in ne hodi v cerkev. To je tisti trn v peti, ki ga je moral župnik v drugačni obliki »iz lece vreči«.

Uspešna konferenca

Med najuspešnejše mladinske konference lahko štejemo nedeljsko občinsko konferenco. Že samo 100% udeležba izvoljenih delegatov v mladinskih aktivih potrjuje, da je zavel nov veter med škofjeloško mladino.

Mladinec Milan je podal izčrpno poročilo o dosedanjem delu aktiva ter dosedanjega vodstva in grajal slabo izbiro mladinskega komiteja na zadnji konferenci. V mladinski komite se je vrinil človek, ki je ss vojim oportunizmom in z lažmi oviral delo mladine. Ostali člani mladinskega komiteja pa ravno tako niso izpolnili svojih nalog. Ko je bil predsednik Prevodnik razkrinkan in odstavljen se je mladina šele zavedla in s pomočjo ZK in SZDL izvršila reorganizacijo aktivov v podjetjih in na terenu. Udeležba na terenskih sestankih mladine (tereni so si izbrali nova vodstva) je bila od 20 do 50%. Mladina s podjetij, obrtniških in gimnazijska mladina je skupno obsodila svojo dosedanjo nedelavnost ter sklenila, da bo v bodoče bolj redno spremljala gospodarski in politični razvoj svoje domovine.

Volitve delegatov za IV. kongres so pokazale, da je mladina v Škofji Loki zavedna in predana, mladina, ki ve kaj hoče in kje je njeno mesto.

Po izvolitvi novega komiteja so sprejeli sklepe; med drugim tudi, da bodo sodelovali na bližnjih volitvah, da bodo z mladinci, ki bodo letos prvič volili in ostalimi volivci imeli poseben sestanek, kjer bodo preštudirali nov volilni zakon.

Na konferenci so bili tudi zastopniki ZK, OK mladine SZDL, JLA in drugi. Pohvalili so prizadevnost mladine in ji želeli, da bi tudi v prihodnje delali z vsemi silami.

Nedemokratičnost v podjetju

Uprava podjetja »Loka« v Škofji Loki je zamenjena. Nova uprava je našla nekatere stvari precej neurejene in bo skušala vse čimprej urediti. Nova uprava je ugotovila tudi vzroke, zakaj je prišlo do takih nepravilnosti. Zelo kvarno je vplivalo, da se članstvo kolektiva ni zanimalo za delo uprave. Člani kolektiva danes govore: Ko so bile volitve v upravni odbor in delavski svet je uprava sama sestavila listo in niti enega kandidata na listi ni bilo, ki bi ne bil upravi ljub. Končno so bili izvoljeni. Upravnikov brat je bil predsednik delavskega sveta upravnikov pomočnik pa predsednik upravnega odbora, v katerem je bila tudi upravnikova sestra.

Možno je, da je tak ali podoben primer tudi kje drugje in če je, naj bi se delovni kolektivi za to bolj zanimali in še pravočasno preprečili nepravilnosti.

O kolektivu »Loka« se danes v Škofji Loki marsikaj govori, kakšen pa je dejanski rezultat bo pokazala šele sodna razprava.

Postani član Prešernove družbe

Šah • Telesna vzgoja • Šport

Dom JLA v Kranju in njegovi obiskovalci

Kot vsi domovi JLA, tako je tudi v Kranju Dom JLA namenjen kulturnemu in zabavnemu življenju pripadnikov naše armade, obenem pa tudi meščanom. Pravzaprav je to eno najpripravnejših krajev, kjer prideta v stik Armija in ljudstvo. Ta zveza je tudi nujno potrebna, kajti kako naj živi Armija brez ljudstva iz katerega je izšla.

Zaradi objektivnih materialnih težav je imel seveda Dom marsikatere nedostatke. Tu se misli tudi sama stavba Doma, ki pač ni bila zgrajena v ta namen in seveda tudi ni takšna, kot bi moral pač biti Dom JLA. Dom ni zato tako urejen, kot bi moral biti, ker bi to zahtevalo preveč denarnih sredstev, ki pa so bolj potrebna za zgraditev drugih objektov. Seveda so te materialne težave ovirale večjo udobnost obiskovalcem Doma. V bodoče se bodo razmere nekoliko zboljšale, ker bomo začeli Dom obnavljati. Toda kljub nedostatkom Kranjčani Dom radi posečajo, saj želijo biti povezani z Armijo tako, kot so bili med narodnoosvobodilno borbo. To želimo tudi mi in zato z veseljem sprejemamo dostojne meščane, ki se v Domu žele prijetno, dostojno in brez incidentov zabavati. Vendar so nekateri obiskovalci nedostojni in zato pride do prepira in celo do pretepa. Na žalost nimamo podatkov, da bi navedli imena teh ljudi, ki niso nič drugega kot pijanci ali pa tisti, ki bi želeli zasejati razdor med Armijo in ljudstvom. Takega obnašanja mi ne moremo dovoliti. Zato smo vprašanje, kako omogočiti pristojno in mirno zabavno in kulturno življenje v Domu, rešili na ta način, da smo uvedli dovolilnice, ki se dobijo v pisarni Doma (I. nadstropje, soba št. 11). Tisti, ki bo imel dovolilnico, bo lahko pripeljal s seboj več oseb, toda za njihovo obnašanje bo odgovoren, v nasprotnem slučaju se mu bo dovolilnica odvzela.

Vendar ni naš cilj, da z dovolilnicami omejimo dohod meščanov v Dom, ali pa da ga dovolimo samo priviligiranim marveč da preprečimo obisk tistim osebam, ki so brez moralnih kvalitet, ki so potrebne dostojnemu meščanu socialistične družbe.

Uprava Doma JLA

S sodišča

Ana Gantar, iz vasi Selo pri Žireh je s svojo mačeho in preužitkarico Marijo Gantar zelo slabo ravnala. Na podlagi zapuščinskega prisojila ji je morala dajati razne prehrambene artikle kot preužitek. Ana Gantar pa še zdaleka ni dala preužitkarici Gantarjevi toliko, kolikor bi ji morala dati in kar bi ji tudi lahko dala. Posebno grdo je Gantarjeva postopala s svojo mačeho v času, ko je bila ta bolana. V letu 1950 je stara Gantarjeva zbolela za pljučnico ter je bila v tem času brez vsake oskrbe, tako da se je morala zateči k svojim sosedom. V jeseni 1952. je bila ponovno bolana. Soba, kjer je ležala, je bila zelo vlažna, nezakurjena in v času dežja je tekla v sobo celo deževnica. Zopet se je morala Gantarjeva zateči drugam po pomoč. Nekega dne v jeseni 1952. je Ana Gantar prišla v sobo svoje mačehe in ji ukazala naj zapre okno. Pri tem pa jo je Gantarjeva pahnila, da si je mačeha zlomila desno roko. Zaradi težkega stanja stare Gantarjeve je moralo priskočiti na pomoč celo socialno skrbstvo občinskega ljudskega odbora Žiri, da je pomagalo stari ženski in jo tako rešilo težjih posledic.

Za vse to ravnanje, ki kaže na skrajno brezsrčnost, se je morala Ana Gantar zagovarjati pred sodiščem. Na sodišču je Gantarjeva svojo krivdo v glavnem priznala in obljubila, da bo svoje odnose z mačeho uredila na tak način, da bo njena preskrba zagotovljena. Z ozirom na okolnost je sodišče obsodilo Ano Gantar na 6 mesecev zapora, kazen pa je odložilo za dobo dveh let pod pogojem, da Gantarjeva v tem času ne bo storila novega, enako hudega ali še hujšega dejanja.

Sadje vozijo iz Kranja

ZAKAJ JE V ŠKOFJI LOKI SAMO ENA TRGOVINA S SADJEM?

Mesto z bližnjo okolico šteje skoraj 8 tisoč prebivalcev in vendar imamo samo eno trgovino, ki prodaja sadje in zelenjavo. To zelenjavo in sadje pa vozi iz Kranja. Prav malo ali nič pa ne odkupuje v sami okolici. Kakšne so cene lahko izračunaš, če kranjskim dodaš stroške. Če hočeš kupiti malo več, je že bolje, da greš v Ljubljano, kjer dobiš toliko ceneje, da si lahko plačaš avtobus. Potrošniki v Škofji Loki si žele, da bi bila še ena poslovalnica, ki bi obenem tudi prevzela skrb za zimsko zalogo in bi obenem organizirala odkup krompirja in zelja, ker marsikateri delavec ne more hoditi od kmeta do kmeta, da bi si preskrbel krompir in zelje za zimo.

Razpis abonmaja za sezono 1953-54

Uprava Prešernovega gledališča v Kranju razpisuje abonma za 9 uprizoritev v sezoni 1953/54. V programu so sledeča dela:

1. **Cankar: Hlapci**
2. **Gehri: Šesto nadstropje**
3. **Calderon: Dama-škrat**
4. **Golia: Srce igračk**
5. **M. Andreson: Zašlo je sonce**
6. **Šenoa: Nagelj s pesnikovega groba**
7. **Kesselring: Arzen in stare čipke**
8. **Žmavc: S tremi izprijenkami**
9. **Levstik: Martin Krpan**

Za sedaj je razpisan abonma samo za red Torek. Ostale abonmaje — predvidevamo jih še pet — bomo določili kasneje po eventuelnih željah abonentov.

Cene abonmajev so naslednje:

Parterni sedež:

od	I. do V.	vrste za vse predstave	400 din
od	VI. do IX.	vrste za vse predstave	320 din
od	X. do XII.	vrste za vse predstave	240 din
od	XIII. do XV.	vrste za vse predstave	200 din
od	XVI. do XVII.	vrste za vse predstave	160 din

Balkonski sedež:

I. vrsta	za vse predstave	320 din
II. vrsta	za vse predstave	240 din
III. vrsta	za vse predstave	160 din

Vpisovanje abonmaja bo trajalo od 10. do 20. septembra dnevno od 8. do 10. ure in od 14. do 16. ure v gledališki dvorani (II. nadstropje stranska vrata). Abonma se lahko plača za vse leto ali pa za polovico leta. V drugem primeru je treba poravnati prvi obrok pri vpisu, drugega pa najkasneje do 15. januarja 1954. Lanskoletni abonenti, ki reflektirajo na svoje stalne sedeže, bodo imeli le-te rezervirane do vključno 12. septembra.

UPRAVA PREŠERNOVEGA GLEDALIŠČA

VSEM INTERESENTOM

NA ZALOGI IMAMO VEČJO KOLIČINO OPEKE. Navadni zidaki stanejo komad 8.60 din, votlaki pa komad 29.70 din. PRODAJAMO TUDI PRIVATNIKOM NA DROBNO. Istočasno sporočamo, da sprejemamo v DELO VSA KLEPARSKA DELA. Priporočamo se za naročila.

KOMUNALA KRANJ

II. slovenska plavalna liga zaključena

S tekmovanjem na Bledu je letošnja plavalna liga zaključena. Na tem tekmovanju so se ponovno srečali Kamnik, Mladost in Bled. Sama organizacija je bila zelo slaba. Kranjčani so prispeli po dogovoru ob pol petih, prireditelj pa je pričel tekmovanje pol ure preje, tako da so morali kranjski plavalci odplavati del sobotnega programa sami. Brez dvoma je organizacija tekmovanja tudi vplivala na rezultate, ki niso bili najboljši. Celotna slika tega tekmovanja je slabša kot smo pričakovali, saj bi moralo to tekmovanje pokazati največ, najboljše rezultate in odlično formo plavalcev. Na žalost pa moramo ugotoviti, da so plavalci Bleda pokazali najmanj, celo manj, kot bi to lahko zahtevali od njih, dočim so plavalci Kamnika in Mladost iz Kranja, bili v slabši formi kot pred 14 dnevi, vendar mnogo boljši ob Blejčanov. Iz celotnega tekmovanja bi lahko omenili le sledeče boljše plavalce: Hribarjeva je postavili letošnji najboljši čas v Sloveniji, Vukičeva (obe Mladost) je postavila nov plonirski rekord na 50 m metuljček, Petrič Mladost pa je postavil zelo dober rezultat na 100 m crawl. Najboljši plavalci Kamnika so bili: Cerer, Zrimšek in Šnabl. Od Blejčanov se ni izkazal nihče. Nasprotno pa so v waterpolu Blejčani pokazali več znanja in prisebnosti ter obema kluboma kar petkrat potresli mrežo. Nekaj je k temu pripomoglo podcenjevanje nasprotnika in prenaporna tekmovanja zadnji mesec pri Mladosti in Kamniku. Bled pa je zaigral požrtvovalno in borbeno, kar mu je prineslo zmago.

Tehnični rezultati:

150 m crawl moški: 1. Colnar Ml. 24:35.0, 2. Purgar Ml. 24:35.0; **400 m crawl moški:** 1. Šnabl K. 5:40.1, 2. Zrimšek K. 5:58.0, **100 m crawl moški:** 1. Petrič Ml. 1:07.2, 2. Juretič B 1:10.8.

200 m prsno moški: 1. Zrimšek K. 3:07.6, 2. Tratnik B. 3:08.2; **100 m metuljček moški:** 1. Cerer K. 1:18.1, 2. Tratnik B. 1:20.4; **100 m hrbtno moški:** 1. Bogataj K. 1:22.6, 2. Jarc B, 1:24.0; **4 x 100 m mešano:** 1. Kamnik 5:17.8, 2. Bled 5:19.5; **4 x 200 m crawl moški:** 1. Kamnik 10:54.8, 2. Mladost Kranj 11:13.3.

400 m crawl ženske: 1. Koncilija Ml. 6:55,2, 2. Škofič K. 6:57.6; **100 m crawl ženske:** 1. Koncilija Ml. 1:26.2, 2. Auersperg K. 1:27.2; **200 m prsno ženske: 1.** Hribar Ml. 3:16.9, 2. Ulčar Bl. 3.32.7; **50 m metuljček ženske:** 1. Vukič Ml. **42.2,** 2. Vavpetič K. 44.2; **100 m hrbtno ženske:** 1. Dolinšek K. 1:44.9, 2. Hribar Ml. 1:46,0;

4 x 100 m crawl: 1. Kamnik 6:05.9, 2. Mladost 6:26.6; **3 x 100 m mešano:** 1. Mladost 4:51.5, 2. Kamnik 4:57.4.

V skokih v vodo pri moških je zmagal Ivko Šink Mladost, 2. Žvokelj Mladost, pri ženskah pa Zupan Bled.

Ivko Šink, državni prvak v skokih s stolpa

Waterpolo:

Bled : Kamnik 5:3 (2:3)
Bled : Mladost 5:2 (2:0).

V skupnem plasmanu je stanje sledeče:

Mladost : Bled 102 : 85
Kamnik : Bled 121 : 67

Ob zaključku ligaškega plavalnega tekmovanja bi omenili, da je to tekmovanje mnogo pripomoglo k kvalitetnemu napredku prav vseh slovenskih klubov. Največ koristi pa imajo od tega gorenjski klubi, ki so v II. skupini tvorili eno najmočnejših skupin, ki ni zaostajala za I. slovensko skupino. Kamnik in Mladost sta kot celota mnogo doprinesla k temu od Bleda pa posamezniki. Rezultati, ki so jih dosegli gorenjski plavalci, so prekosili vsa pričakovanja, še več, uvrstili so se med vodeče slovenske klube, med katerimi razen morda Ilirije, ni bistvene razlike in je težko trditi kdo je boljši. Železničar Ljubljana, Branik Maribor, Kamnik in Mladost Kranj tvorijo z Ilirijo vrh slovenskega plavanja. Kdo od njih je najboljši? Najboljša je Ilirija, ostali pa so se precej enaki.

V III. slovenski ligi so imeli gorenjci dva zastopnika in to Prešerna iz Radovljice in drugo moštvo kranjske Mladosti. Oba sta pobrala prvo in drugo mesto, pred drugim moštvom ljubljanskega Železničarja. Žal je bila letošnja sezona precej slaba in so imeli plavalci le malo časa za treninge in tekme. Upajmo pa, da bo prihodnja boljša in končno, da se bo pričelo tudi pri nas na Gorenjskem misliti o gradnji zimskih bazenov, ki bodo omogočili plavalcem neprekinjen trening.

Rudar : Korotan 5 : 1

Preteklo nedeljo je ligaško moštvo »Korotana« iz Kranja vrnilo obisk trboveljskemu Rudarju. Trboveljčani so se na tekmo dobro pripravili in goste premagali z visokim rezultatom 5:1.

Kot smo že v zadnji številki napisali danes ponovno poudarjamo, da moštvo Korotana še vedno ni pripravljeno na težke tekme, ki jih bo moralo igrati v slovensko-hrvaški ligi. Menda je prav zadnji čas, samo 14 dni nas loči od pričetka tekmovanj, da moštvo prične z vestnimi treningi.

Zadnji odmev

Na dopis o plavalnem prvenstvu Slovenije v Kranju objavljenem v 33. številki našega lista, smo prejeli odgovor dopisnika iz Kamnika, kjer pravi med drugim: Sekretar PZS se je v govoru po končanem članskem prvenstvu zahvalil kamniški publiki, ki je vse tri dni prvenstva napolnila tribuno v kopališču. Zahvalil se je tistim gledalcem, ki jim Kranjčani očitajo neobjektivnost. Publika je navdušeno ploskala zmagovalcem pa tudi zadnje plasirane je bodrila.

Kot gledalci tekem so bili navzoči tudi številni letoviščarji iz raznih krajev naše domovine. Oni so športno zadržanje naših gledalcev javno pohvalili. Ljubljančani pa so nam dejali, da si želijo takšne publike kot je naša.

S tem je zadeva za naše uredništvo končana, klubi pa naj medsebojne spore rešijo na športen način.

Nogomet

GORENJSKO NOGOMETNO PRVENSTVO

Preteklo nedeljo je bilo odigrano 2. kolo nogometnega prvenstva Gorenjske. Tekme so se več ali manj končale s pričakovanimi rezultati. Nekaj posebnega pa je izid mladinske tekme med Jesenicami in Bledom, ki se je končala z 21 : 0. Korotan je v Škofji Loki nastopil samo z 9 igralci, kar vsekakor ni »najboljši« način za pridobivanje novih igralcev.

O močeh nastopajočih moštev je zaenkrat še težko govoriti, vendar kaže, da bodo rivali za najboljše mesto približno isti, kot preteklo sezono. Ločan je sigurno odpravil Gumerja, Projektor pa je dobil z Ljubeljem dve dragoceni točki.

Hrušica : Prešeren 1:3
Ločan : Gumar 4:0
Bled : Korotan B 1:0
Projektor Ljubelj 3:2
Železniki : Jesenice B 2:5
Mladinci
Ločan : Korotan 3:1
Projektor : Ljubelj 2:1
Jesenice : Bled 21:0
Pionirji
Projekt : Ljubelj 1:0
Prešeren : Korotan 1:2

SPORED NOGOMETNEGA PRVENSTVA GORENJSKE

za nedeljo, 13. septembra 1953

Na Hrušici ob 15. uri **Hrušica: Jesenice B,** službujočega določi Hrušica.

Na Jesenicah igrišče Jesenic: ob 15. uri **Jesenice : Projektor, pionirji,** službujoči Janko Bogataj
ob 15.45 Jesenice: Projektor, mladinci, službujoči Janko Bogataj.

V Lescah igrišče Prešerna: ob 15.30 uri **Prešeren : Ločan,** službujoči Vovk.

V Kranju igrišče Korotana: ob 9.30 uri **Projektor : Bled,** službujoči Bradaška.
ob 11. uri **Korotan : Ljubelj pionirji,** službujoči Bradaška.
ob 13. uri **Korotan : Ljubelj mladinci,** službujoči Smole.
ob 14. uri **Gumar : Korotan B,** službujoči Smole.

V Škofji Loki igrišče Ločana: ob 9. uri **Ločan : Bled,** mladinci, službujoči Balderman

V Železnikih: ob 15. uri **Železniki : Ljubelj,** službujočega določijo Železniki.

Prazne pločevinaste sode od importiranega loja, uporabne za nafto, olje in druge tekočine, imamo sedaj stalno na zalogi. Oddajamo jih posamezno ali v večjih količinah skupaj. Cena zelo ugodna. **»Tovarna mila« — Kranj.**

OBJAVE • SPOREDI • OGLASI

KINO

Kino »Storžič», Kranj: 5. do 10. septembra ameriški film »Nevidni človek». Predstave 16., 18. in 20. uri. V nedeljo matineji ob 8.30 uri »Potepuh« in 10. uri »Našli so se«. 11. septembra italijanski barvni film »Bagdadska roža«.

Letni kino »Partizan«, Kranj: 5. in 6. septembra ameriški film »Key Largo«; 7. in 8. septembra ameriški film »Zapeljivka Novega Orleansa«; 9. in 10. septembra ameriški film »Brzojav na zapad«. Predstave ob 20. uri.

Kino »Svoboda«, Stražišče-Kranj: 4. do 6. septembra avstrijski film »Potepuh«. Predstave v petek ob 20. uri, v soboto ob 18. in 20. uri. Na zadnji predstavi dvojni program »Potepuhi« in »Izobčenec iz otokov«. V nedeljo predstave ob 16., 18. in 20. uri. Matineja ob 10. uri »Nevidni človek«.

Mestni kino »Radio«, Jesenice: do 12. septembra zaprto.

Letni kino »Svoboda«, Jesenice: do 6. septembra francoski film »Frizer za dame«; 7. do 9. septembra angleški film »Anccore«. Predstava ob 19.30 uri.

Kino »Plavž«, Jesenice: do 7. 7. septembra ameriški film »Neptunova hči«; 8. do 10. septembra nemški film »Glas drugega«. Predstave ob delavnikih ob 18. in 20 uri, v nebotoljo ob 16., 18. in 20. uri. V nedeljo matineja istega filma (vtsopnina 10 din).

Kino Javornik-Koroška Bela: 4. do 6. septembra nemški film »Glas drugega«. Predstave v petek ob 20. uri, v soboto ob 18. in 20. uri, v nedeljo ob 16., 18. in 20. uri. V nedeljo matineja istega filma (vstopnina 10 din).

Mestni kino Domžale: 4. do 6. septembra ameriški barvni film »Na otoku s teboj«; 9. in 10. septembra ameriški film »Čez noč rojena«; 11. do 13. septembra francoski film »Mesečnik Bonifacij«.

OBJAVE

Na jeseniški glasbeni šoli, kjer se poučuje klavir, violina, violinčelo, kontrabas, klarinet, trompeta, pozavna in solopetje, bo vpisovanje v dneh 9., 10. in 11. septembra od 10. do 12. ure in od 16. do 18. ure.

Pouk se prične v torek, 15. septembra.

Razpored prestopnih izpitov je razviden iz oglasne deske.

Ravnateljstvo.

Učenci in učenke osnovne šole Kranj naj se zbero v soboto, 5. septembra ob 8. uri pred šolo, da gremo k sprejemu Prešernove brigade na Titov trg. S seboj naj prineso cvetje, da obsujejo z njim zveste borce. Takrat bodo zvedeli tudi vse podatke za pričetek pouka. Novinci naj pridejo z mamicami kar na trg. Z mamicami novincev se bomo posvetovali o vsem potrebnem prihodnji petek, 11. septembra ob 16. uri popoldne na šoli v drugem nadstropju. — Upraviteljstvo.

Učenci, dijaki in gojenci vseh šol v Kranju (osnovnih, gimnazij in strokovnih šol) naj se zbero v soboto, 5 septembra ob 8. uri zjutraj pred svojimi šolami, da gredo k sprejemu Prešernove brigade.

Važno obvestilo študentom!

Kranjsko Akademsko društvo poziva vse študente absolvente-abiturijente, stanujoče na območju LOMO Kranj, da v času od 7. do 9. septembra dvignejo pri tov. Lebru na I. gimnaziji vprašalne pole in jih isto tam čimprej (najpozneje do 12. septembra) vrnejo.

Ti podatki so na nujno potrebni zaradi statističnih podatkov ekonomskega položaja v zvezi z bodočimi štipendijami.

Vse študente vabimo, da se v čim večjem številu udeleže 5. in 6. septembra proslave na Okroglici. Odbor KAD

MALI OGLASI

Prodam popolnoma nov srednje težak voz. Naslov v upravi lista.

Anica Aleš iz Predvora preklicujem, kar sem žalega trdila o Anici Babič iz Predvora in se ji zahvaljujem, da je odstopila od tožbe.

Prodam skoraj nov kotel brzoparilnik 120 letrov. Vprašati Gorenja Sava 57, Kranj.

Prodam dobro ohranjeno žensko kolo, Rehberger, Jezerska cesta 27, Kranj.

Prodam krojaški šivalni stroj »Singer«, okrogel čolniček, cena ugodna. Potzve se: Mestni trg 6, Radovljica.

Prodam 9 mesecev brejo kravo. Britof 17, Kranj.

Podpisanj Valentin Kržišnik iz Drulovke preklicujem neresnične izjave, da ni moj brat Jožef Kržišnik upravičen do prejemanja invalidnine.

Trgovski lokal na Koroški cesti 27 v Kranju oddam.

Prodam: kompletno spalnico staro, železni umivalnik, starejši luster, kuhalnik na špirale, bolniški stranišni stol in stole s platneno prevleko. Naslov v upravi lista.

Jeseniško mestno gledališče

Ni dolgo tega, kar so se zaprla vrata jeseniškega Mestnega gledališča in že smo zopet pred novo sezono. Dramatika, ki je na Jesenicah izmed vseh kulturno umetniških dejavnosti najbolj razvita, povsem upravičeno zasluži največ pozornosti. Ne oziraje se na velike uspehe, ki jih je doseglo jeseniško mestno gledališče v lanski in dosedanjih sezonah sploh, Jeseničani upravičeno pričakujejo od letošnje sezone dosedanjih, če ne še boljših uspehov. Upamo, da jeseniško gledališče svojega občinstva ne bo razočaralo. Zato sta že poskrbela gledališki in umetniški svet, ki sta nedavno določila repertoar za prihodnjo sezono. Repertoar bo obsegal naslednja dramatska dela: Tone Čufar» Polom«, drama iz delavskega življenja; Krasna: »Draga Ruht«, komedija; Jurčič-Tomažič: »Domen«, ljudska igra; Jože Tomažič: »Trije bratje«, pravljična igra; Shakespeare: »Othelo«; Michiavelli: »Mandragola«, komedija; Vojnović: »Ekvinokcij«, drama o dubrovniških izseljencih in materi, itd. Poleg ostalega, namerava uprizoriti jeseniško gledališče v prihodnji gledališki sezoni tudi poznano komedijo »Dobri vojak Švejk« in z njo osrečiti tiste, ki iščejo v gledališču zabave. Predvidena je tudi opereta »Mala Floramy«, s katero bo prav gotovo dosežen višek sezone. Vse kaže, da si vodstvo jeseniškega Mestnega gledališča resno pripravlja na letošnjo sezono; zato je prav, da se za gledališke predstave zainteresira Jeseničane in okoličane.

Prizor iz zadnje lanskoletne premiere v Mestnem gledališču

Gledališče tudi med sezoma ni mirovalo, temveč je poskrbelo za preureditev prostorov in obnovitev dvorane. Obnovljeni dohod v dom, kjer je bila ob vsaki večji uprizoritvi gneča. Razširjena vrata bodo preprečila vsako gnečo in omogočila tudi hitro zapustitev gledališča v slučaju požara ali podobne nesreče. Z adaptiranjem gledališča v Titovem domu pa vprašanje jeseniškega gledališča še ni rešeno. Prej ali slej bo treba misliti na novo gledališko dvorano, nov in moderen oder, skratka na novo gledališče. Upati je, da bodo merodajni krogi stvar uvideli, jo podprli in uresničili želje ne le igralcev, temveč tudi jeseniške gledališke publike.

Občinski praznik v Domžalah

Na dan 3. septembra pred 12. leti so na območju domžalske občine padli pod nemškimi streli prvi talci, ki so kot zavedni borci stopili v bran po okupatorju teptane domovine. Nemci so takrat ustrelili prvih deset talcev, da bi s tem preplašili prebivalstvo in zavrli narodnoosvobodilno borbo, kar pa jim ni uspelo. Nasprotno. To prvo množično streljanje zvezanih ljudi je v množicah rodilo še večji odpor in OF se je vse bolj krepila.

V spomin na te težke toda odločilne dni, je LOMO Domžale na predlog ZB proglasil 3. september za svoj občinski praznik. Letos so ga prvič proslavili. Na predvečer, v sredo ob 19. uri je imela domžalska godba na pihala na glavnem trgu promenadni koncert. Eno uro potem so ljudje napolnili kulturni dom, kjer je bila glavna proslava v čast praznika. V kulturno umetniškem programu je z uspehom sodelovala domžalska »Svoboda« z mešanim pevskim zborom, orkestrom in recitatorji. V četrtek, 3. t. m. popoldne, pa je bil množični pohod k Bistriškem mostu, kjer so pred spominsko ploščo padlih talcev položili predstavniki množičnih organizacij številne vence in cvetje.

PO VASEH IN MESTIH GORENJSKE

Iz Kamnika

Zakaj podjetje »Meso« v Kamniku nima vsaj toliko kulturnega čuta do potrošnikov, da bi nam pridalo vsaj majhen košček čistega papirja? Saj plačujemo za meso s priklado vred kar lep denar. Menim, da bi v času splošnega napredka ter govora o kulturi in higieni taka malomarnost lahko izostala.

Zadnji stavek velja tudi kamniškim pekarnam, ki naj si že enkrat nabavijo klešče za pobiranje kruha, da ne bo še dalje v eni in isti roki prodajalec valjal denar in kruh in nam tako prodajal še tropo bacilov. V našem mestu je posebno priporočljivo varovati svoje zdravje, saj imamo že dobršen čas samo mlado zdravnico, ki opravlja težaško delo, ki bi ga trije krepki zdravniki komaj zmogli. Dr Stare, ki je domačin in stanujoč v Kamniku, pride kasno popoldne ali pa šele zvečer izmučen iz Ljubljane, kjer je svoj »šiht« že odbil. Ali res ni mogoče tega zdravnika dobiti povsem v Kamnik? Več delavskih sindikatov je zanj že zaprosilo, a dosedaj brez uspeha. Le zakaj je včasih nekaj mogočega tako nemogoče.

Godrnjanje res ni lepa čednost, zato o elektriki, ki vse prevečkrat mrkne danes ne bom pisal, čeprav nam različni inserati in izložbe ponujajo že kar moderne električne gospodinjske aparate. Ker pa aparati vendarle še niso tako izpopolnjeni, da bi brez toka kuhali in pekli, jih samo željno ogledujemo.

Iz Duplice

V nedeljo je bila na Duplici pred tovarno »Stol« lepa svečanost. Odkrili so spominsko ploščo padlim borcem NOB. Plošča je vzidana v zid tovarniškega poslopja, ki je bilo pred kratkim prenovljeno. Vhod v tovarno so okusno preuredili. Mlaji, zastave, cvetje in narodne noše so bili prelep okvir, v katerem se je odvijala svečanost. Po otvoritvenem govoru predsednika ZB tov. Mirka Semeta, sta govorila organizatorja in prvoborca vstaje v kamniškem okolišu tov. Tomo Brejc in Anton Šturm. Po odkritju plošče je partizanska patrula oddala častno salvo, nato pa so položili vence zastopniki delovnih kolektivov, ustanov in društev ter svojci žrtev. Program so izpopolnile tudi recitacije in pevske točke domačega pevskega zbora. Sodelovala je tudi kamniška mestna godba. Popoldne je bil organiziran izlet v Črno nad Kamnikom, kjer so se udeleženci poklonili na grobu ustreljenih talcev.

Iz Lukovice

Dokončno je dograjen zdravstveni dom, ki bo te dni izročen svojemu namenu. V njem so prostori za splošno, zobno in šolsko ambulanto in otroški dispanzer. V kletnih prostorih je lepo urejeno javno kopališče. Sredstva za dokončno ureditev zdravstvenega doma je prispeval okrajni odbor Ljubljana-okolica, opremo za šolsko ambulanto je poklonil Centralni higijenski zavod v Ljubljani, za opremo otroškega dispanzerja pa je poskrbel UNICEF.

Z Jesenic

Blizu 500 izseljencev iz Francije je prispelo na obisk

Minuli ponedeljek je prispel na Jesenice poseben vlak iz Francije s 470 slovenskimi izseljenci, ki so prišli v svojo domovino za nekaj tednov na oddih. Na Jesenicah so priredili rojakom iz Francije prisrčen sprejem. Ko je vlak zavozil na postajo, je zaigrala godba »Svobode« pozdravno koračnico, velika množica ljudi pa je vzklikala izseljencem dobrodošlico. Na prvi postaji svoje stare domovine je pozdravil izseljence predsednik LOMO Jesenice Maks Dolinar, Jože Plevnik v imenu sindikatov Slovenije in zastopnik Izseljeniške matice iz Ljubljane. Poleg ostalih je pozdravil rojake, med katerimi je bil velik del takih, ki so prišli v domovino prvič, tudi v narodno nošo oblečen pionir. Po prisrčnem razgovoru med rojaki iz Francije in Jeseničani je rojake odpeljal vlak ob zvokih godbe proti Ljubljani, kjer je pričakovala izseljence še večja množica ljudi. S to skupino je prišlo doslej največ izseljencev na obisk k svojcem. Večina je doma iz zasavskih vasi. Odšli so kot rudarji v tujino in so še danes zaposleni v francoskih rudnikih. Slovenskim izseljencem želimo v domovini prijeten oddih. Obenem pa naj spoznajo staro domovino, novo Titovo Jugoslavijo.

Ali bodo stari rudniki železa oživeli? Tako se sprašujejo domačini, odkar je začela posebna komisija z raziskovanji v rudnikih, ki so jih pred pol stoletjem nehali izkoriščati. Še večja radovednost pa muči jeseniške železarje, ki nestrpno pričakujejo raziskovalne rezultate komisije, saj bi nova večja najdbišča železne rude imela velik pomen za nadaljni razvoj železarske industrije na Jesenicah.

Iz Moravč

V naši občini so kaj čudno porazdelili davke. Menda so se ravnali po tistem reakcionarnem pravilu: več manjših kmetov lažje plača višjo vsoto kot bi jo morala drugače vplačati dva večja kmeta. Zato ni nič čudnega, da je kmet s 26 ha zemlje dobil le 5.000 din akontacije, t. j. prav toliko kot je bilo naloženo kmetu, ki ima le 3 ha zemlje. Kaj ni za takšen nepravilen odnos kriva tudi neagilnost tamkajšnjega članstva SZDL, ki bi morala odločno nastopiti proti takšnim krivicam, da se enkrat za vselej odpravijo.

Na Plavžu novi stanovanjski bloki

Pri ljudskem odboru mestne občine na Jesenicah so kot kolegijski organi štirje sveti in sicer: svet za gospodarstvo, za komunalne zadeve in gradnje, svet za kulturo in prosveto ter svet za socialno skrbstvo. Poleg tega pa je pri odboru postavljenih še šest stalnih odborniških komisij. Danes bomo spregovorili nekaj besed o delu in uspehu teh svetov. Prav gotovo je najdelavnejši svet za gradnje in komunalne zadeve, ki je imel 10 sej s polno udeležbo. Uspeh se kaže tudi v številnih uspelih akcijah, kot so obsežna komunalna dela, gradnje, projektiranje itd. Preveč bi morali naštevati, če bi hoteli označiti celotno delo sveta. Samo v investicijskem programu je zajetih 63 objektov, ki jih na novo gradijo ali pa jih popravljajo in adaptirajo. Vrednost letošnjih investicij znaša nad 150 milijonov din. Prav gotovo se je moral svet za komunalne zadeve in gradnje resno lotiti svojega dela pri tako obširnih investicijah. Člani sveta so pri tem pokazali resnično zavest in moralno odgovornost do skupnosti, ki jim je poverila to nalogo. Na svojih sejah so člani sveta razpravljali tudi o sklepih plenuma ljudskega odbora, o programu gradenj za leto 1954., o urejevanju mesta, o urbanističnem programu itd. S formiranjem raznih začasnih komisij je bilo delo sveta še razširjeno. Pa kaj bi toliko govorili o tem. Kdor pride danes na Jesenice ima priliko sam videti, koliko in kaj se gradi. Na Plavžu rastejo novi stanovanjski bloki, ki jih investira jeseniška železarna, začeli so tudi z deli na modernizaciji ceste v severnem delu mesta, urejene so številne druge poti, javna razsvetljava itd. itd.

Svet za gopodarstvo, ki je bil dobro izbran, je prav tako pokazal plodove svojega dela. Svet se je predvsem ukvarjal s pripravami za odmero dohodnine, pregledal je zaključne račune obrtnih podjetij, razpravljal o dodatnem proračunu investicij itd. Kar drži za omenjena dva sveta, pa ne moremo reči za svet za kulturo in prosveto, ki ni izvrševal svojih nalog, kakor bi jih moral. Člani se ne zavedajo svoje odgovornosti in niso sodelovali pri delu sveta. Svet je imel tri seje. Obravnaval je tekoče naloge; proračun šol in njihovo materialno stran; premalo pa je razpravljal o ostalih vprašanjih, predvsem o vzgojnem in političnem vprašanju na jeseniških šolah.

Tudi svet za socialno skrbstvo je bil aktiven in le dva člana sveta nista sodelovala pri delu.

Kmetijski svetovalec

REPO UNIČUJE REPNA GRIZLICA

Kako spoznamo pagosenice repne grizlice? Pagosenice repne grizlice imajo na zadku osem parov okončin, medtem ko imajo metuljne gosenice največ pet parov zadkovih okončin. Zaradi tega se ličinka repne grizlice imenujejo pagosenica.

Pagosenice repne grizlice so velike okrog 1—2 cm, so temnosive zelene barve, s tremi črnimi progami vzdolž hrbta in s črno glavo.

Konec aprila ose repne grizlice prvič letajo in v začetku maja, drugič pa julija. Oči so rumene barve s črno glavo in velike kot domača muha. Odlagajo jajčeca po repi in repici ter raznih kapusnicah. Iz jajčec se izležejo pagosenice, ki objedajo repno listje. Zelo so nevarne pagosenice drugega rodu (v avgustu in začetku septembra), ker se hranijo z repnim listjem. Ako se množično pojavijo, ostane na njivi samo objedeno listje, oziroma ostanejo samo listna rebra.

Pagosenice drugega rodu prezimijo v zapredku in to kak centimeter globoko v zemlji. Spomladi se zabubijo, konec aprila pa imamo spet ose repne grizlice, ki odlagajo jajčeca.

Kako bomo uničili repno grizlico? Čim opazimo na repi pagosenice, je treba takoj zaprašiti repo s pepelnom, pantakanom ali lyndanom (20 do 25 kg na 1 ha). Če imamo na razpolago škropilnice, lahko repo poškropimo s ½% svičenim arzenatom ali 1% tekočim pantakanom. Na ta način preprečimo, da bi se pojavile nove ose, oziroma nove pagosenice. Prvič škropimo oziroma prašimo zoper pagosenice prvega rodu v juniju in drugič v avgustu proti pagosenicem drugega rodu. Z drugim škropljenjem, oziroma prašenjem preprečimo, da pagosenice zlezejo v zemljo, kjer bi prezimile in s tem tudi zatremo nov zarod os in pagosenic. Ing. M. S.

Minula sezona v Prešernovem gledališču

Danes, ko je Prešernovo gledališče že sredi dela za novo sezono, je prilika, da se še enkrat ozremo na njegovo ustvarjanje v preteklem letu. Ob posameznih predstavah dobljeni vtisi in napisana mnenja se sicer bistveno ne bodo spremenila, vendar večja časovna odmaknjenost povečuje zorno polje, v katerem sicer ne moremo več razbrati posameznih podrobnosti, zato pa se nam v njem ne zrcali le ena predstava, ena režija in posamezna — uspela ali neuspela — igralska kreacija, temveč skupek predstav, sklop režij in množica odskih likov, skratka vse tisto, kar tvori gledališko sezono, z vsemi uspehi in neuspehi, težavami in problemi na odru in v dvorani.

Ne bi bilo pošteno, niti pravično napram peščici entuziastov od vodstva gledališča do zadnjega odrskega delavca, ki se trudi in peha, da bi moralno opravičila velike materialne žrtve, ki jih gledališču doprinaša delovno ljudstvo, da bi ustregla raznoterim okusom po kulturni stopnji tako deferenciranega občinstva če bi si recenzent za ocenjevanje vrednosti tega dela izbral neko absolutno merilo, kakor ocenjujemo v trgovini za drag denar kupljeni predmet. Potreben je pogled za kulise, v režiserjevo in dramaturško delavnico, pa tudi v dvorano, med občinstvo. Ni tu mesto niti dovolj prostora, da bi govoril o vseh neštetih težavah, problemih in ovirah, ki bi jih ugotovil že ob bežnem pogledu za oder, zlasti ker je vso problematiko podeželjskega gledališča (ki se najbolj jasno odraža v repertoarju) obširno, avtoritativno in temeljito analiziral celjski dramaturg Filipič v zadnjih treh številkah NaŠih razgledov. Dotaknil bi se tu le najbolj perečega: abstinence delavca.

Ravno v Kranju ta problem ni tako boleč kot zna biti drugje, saj je med 34000 obiskovalci v lanski sezoni vendarle moralo biti dobršno število delavcev. Tudi ni do danes še nihče napravil sociološke klasifikacije obiskovalcev, da bi bil upravičen očitek čisto meščanskega teatra. Nedvomno pa je, da je med temi tisoči obiskovalcev odstotek delavcev najmanjši, ko bi teoretično moral biti največji.

Prevlade industrijskega delavstva v gledališki dvorani v doglednem času ne bomo dosegli z nikakimi nasilnimi posegi v repertoar, marveč le s splošnim in enakomernim dvigom kulturne ravni naroda. To pa je proces, ki terja dolgo in počasno zorenje. Pa tudi takrat zahteva idealista, ki bo pogledal v dvorano, ki ne bo izpolnjena. Že priroda dela je taka, da bo po opravljenem delu zmeraj raje ostal doma zvečer industrijski delavec, kot intelektualec. Zato predstavlja za 5% zvišani obisk v tej sezoni za umetniško vodstvo in ansambel lep uspeh, saj so to izključno le delavski odstotki.

Nikakor ni repertoar tisto univerzalno blago in hitro delujoče zdravilo, ki naj učinkovito in čez noč odpravi abstinenco. Nevarno je, da bi gledališko vodstvo pri iskanju tako zvanega ljudskega repertoarja zašlo v poceni zabavno plažo, ki jo danes terja del (celo to samo del) te vrste publike in tako prodalo svoje umetniško poslanstvo za skledo leče. V plažo nujno mora zdrsniti, saj je obstojala malo ljudska igra razen nekaj izjem dejansko obtičati v anzengruberščini in govekarstvu. Pri sosedih pa reprezentirajo ljudsko igro Shakespeare, Lope de Vega, Moliere, Corneille, Puškin ipd.

Ob težnji za tročem, česar še ne držimo v rokah, radi pozabljamo na to kar imamo. Pozabljamo, da gledališko občinstvo ne obstoji le iz industrijskega delavstva, da so tu še številni uslužbenci in nameščenci ustanov in podjetij, dijaki srednjih in industrijskih šol, kmečki človek iz okolice in vsi ti, ne le en socialni sloj, tvorijo skupek, ki ga imenujemo delovno ljudstvo. Pri izbiri repertoarja mora imeti umetniško vodstvo pred očmi ves konglomerat in ne le posameznih sestavin.

Podeželjsko gledališče se ne more specializirati. Njegova naloga je, da vsako sezono da od vsakega nekaj: preroz skozi dramsko snovanje od starogrške tragedije do moderne tezne komedije. Tej osnovni zahtevi lanski repertoar ustreza, saj je Zweigov »Volpone« zasidran v Shakespearjevem sodobniku Jonsonu. Tudi drugi zahtevi po nacionalnem repertoarju je s štirimi jugoslovanskimi avtorji navidez zadoščeno. V resnici pa je tu najšibkejša točka repertoarja, saj smo gledali, če izločim mladinsko igro, eno samo slovensko delo, Kreftove »Komedijante«.

Umetniško credo dosedanjega vodstva - dramaturga, režiserja in scenografa - je znan: najmodernejša, predvsem anglosaška dramska književnost, avantgardistično, eksperimentalno gledališče, ki se igralsko odmika od realizma v novo romantiko in je scenografsko zasidrano nekje med ekspresionizmom in abstraktno scenolartni preudarek in zunanje okolnosti so obvarovale dramaturga H. Grüna pred ekstremom: izvedeni repertoar je mnogo bolj umirjen od okvirnega načrta iz začetka sezone. Vihar v kozarcu je vzbudil Williamsov »Tramvaj Poželenje«. Ne mislim, da je bil izbor slab, slaba je bila le režija in interpretacija. Ta drama nikakor ni delo, ki bi ogrelo le sladokusce. Je zelo zahtevna do igralcev, ne pa do občinstva. (O tej trditvi se bo Kranj kmalu lahko prepričal pri predvajanju filma, napravljenega po tej drami). Mnogo bolj zahtevna, moreča, delavstvu težko razumljiva (celo dobesedno, saj je tretjina teksta pisanega v tujem jeziku) je Krležava drama v »V agoniji«, ki je šla v dognani izvedbi ljubljanskih gostov brez spotike preko naših desk.

Gervaisova satira »Za stanovanje gre« je večino svoje udarne aktualnosti izgubila že pred dobrimi tremi leti, posebne literarne cene pa itak ni nikoli imela. Vodstvo in sidikat (komedija je bila pripravljena za sindikalno prvenstvo) bi bila lahko pri izbiri kritičnejša, saj je na Hrvaškem v zadnjih letih novitet na izbiro. Ricejeva »Zasanjana punčka« je enodnevnica, ki po vedrini in šegavosti ne dosega »Drage Ruth« in zanimiva v prvi vrsti za inscenatorja zaradi pogumnega eksperimentiranja z režijskimi in scenskimi elementi.

V pravi ljudski repertoar štejem poleg »Komedijantov« še Zweigovega »Volpone«, z majhno rezervo Klabunda in tudi Gorkijeve prizore »Na dnu«, saj je imela ta drama ravno pri delavskih abonmajih najbolj pozorno občinstvo. Če se spomnim na najvažnejša načela pravilne repertoarne politike, to število ni premajhno.

Prav po istih načelih pa bi moralo gledališče imeti perspektivni načrt dela za daljšo dobo petih ali šestih let, v katerem bi bilo recimo dvajset zbranih del iz svetovne književnosti, ki bi v tej dobi morala biti uprizorjena. Pri tem bi vsako leto ostalo še več kot polovico prostora za domače novitete, zanimivosti iz tujih literatur in lažjo dramsko književnost.

Dve tretjini repertoarja, šest od devetih del, je postavil na oder Dino Radojević. Opravil je torej v sezoni natančno toliko dela, kolikor ga je normiranega za dva režiserja. Razumljivo je, da se je ta presežek dela negativno odrazil v zadnjih režijah. B. (Balje)

GLAS GORENJSKE

K ŠTEV. 36 — 5. IX. 1953

Priloga za poduk in razvedrilo

Velika kupčija

Nekaj zanimivih podatkov o nastanku ZDA

ZDA so »mlada« država, zlasti če si ZDA predstavljamo takšne kakršne so danes. Leta 1783, po versajskem miru, ki je zaključil 7 letno vojno Američanov proti angleškim kolonizatorjem, ZDA prvič vstopajo na mednarodno areno kot samostojna država. Toda takratne Združene države so obsegale le 13 ob Atlantski ocean stisnjenih državic, ki so bile pred tem posestva britanske krone (New Hamphire, New York, Massachusetts, New Jersey, Virginia, Južna in Severna Carolina in Georgia), zasebna posestva (Marryland, Delaware, Pensilvanija), ali kolonije (Connecticut, Rhode Island).

Od leta 1783. dalje so se ZDA nenehno širile. Nekaj ozemlja so pridobile v vojnah s Španci in Mehikanci, velik del so ga na zelo brutalen način odvzele domačinom (Indijanskim plemenom), nekaj pa tudi s kupčijami. V nadaljevanju objavljamo nekaj zanimivih podatkov o dveh največjih kupčijah, sklenjenih s Francozi in Rusi.

Letošnjo pomlad je preteklo 150 let, odkar je mlada republika Zedinjenih držav Severne Amerike sklnila največjo zemljiško kupčijo. Leta 1803, ko je bila Amerika šele malo nad dve desetletji neodvisna republika, je kupila od Francije ozemlje, ki je njeno razsežnost več kot podvojilo. To ozemlje se je imenovalo Louisiana in se je raztezalo od reke Mississippi zapadno od Rocky Mountains. na sever do Canade, na jug pa do Mehiškega zaliva.

Iz tega ozemlja je pozneje nastalo 12 celih držav in tri deloma. Nakupna cena je znašala 12 milijonov dolarjev. Z nekaterimi dodatki in obrestmi je nakup stal 15 milijonov dolarjev, to je vsota, ki danes predstavlja letni proračun srednjega ameriškega mesta. To je bil tisti znameniti louisianski nakup (Louisiana Purchase). Predsednik Zedinjenih držav je bil takrat Thomas Jefferson, vladar Francije pa prvi konzul in pozneje francoski cesar Napoleon Bonaparte.

Francija si je osvojila ta ogromni del ameriškega ozemlja na podlagi odkritij francoskega raziskovalca Robert Caveller de la Salle, ki je potoval po Mississipiju leta 1682 in proklamiral za francosko last ozemlje zapadno od omenjene reke do Rocky Mountains. Leta 1763 je Francija to ozemlje prepustila Španiji, leta 1800 pa ga je po tajni pogodbi spet vzela nazaj, toda pustila španske upravne uradnike na njihovih mestih.

Leta 1803 je Napoleon nameraval obnoviti vojno z Anglijo in se bal, da ne bi mogel obdržati tega ameriškega ozemlja, kajti Anglija je imela močno mornarico in bi lahko poslala primerno število vojaštva v Novi svet; poleg tega je Napoleon potreboval denar kajti vojne so bile vedno drage. Zato je bil Napoleon takoj pri volji prodati ameriško posest. Za Zedinjene države pa je bila reka Mississippi s svojimi pritoki edina vodna pot do morja pri New Orleansu za razvijajočo se trgovino zapadno od gorovja Allechey.

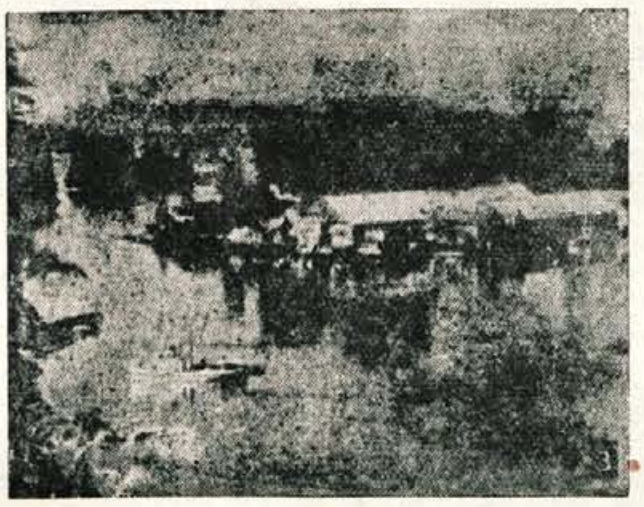

Motiv iz Aljaske

Predsednik Jefferson bi se bil zadovoljil z nakupom dokaj majhnega kosa ozemlja (ozemlje bi dalo neoviran dostop do morja v Mehiškem zalivu). Tak nakup je imel nalogo aranžirati ameriški pooblaščenec James Monroe. Pogajanja s francoske strani je vodil Talleyrand. Ta je ameriškemu pooblaščencu ponudil, da lahko kupi vse ozemlje takratne ogromne Louisiane in predsednik Jefferson je z veseljem pristal nato, dasi ni imel od kongresa dovoljenja.

Krasna kupčija je bila sklenjena in izvršena in dasi je bil Jefferson nekoliko kritiziran je vendar ostalo pri pogodbi. Louisiana je postala in ostala del republike Zedinjenih držav in iz te je pozneje nastalo 12 držav v celoti, tri pa so dobile dodatna ozemlja. Vse to za okrog 15 milijonov dolarjev.

Drugo izredno dobro zemljiško kupčijo je vlada Zedinjenih držav napravila, ko je leta 1867 kupila od Rusije sedanji teritorij Aljaske za 7,300.000. Takrat je bil predsednik Andrew Johnson in državni tajnik je bil William H. Seward, ki je sklenil kupčijo. Mnogi so takrat kritizirali Sewanda, češ da je kupil ledenico in jo visoko preplačal. Aljaska meri 586.400 kvadratnih milj in je s tam izčrpanimi rudninskimi bogastvi že mnogokrat preplačala nakupno ceno. Danes ima Aljaska tudi strategičen obrambni pomen in mnoga njena naravna bogastva se šele začenjajo črpati.

Bela hiša v Washingtonu

Kar enaintrideset ameriških predsednikov, je že živelo v Beli hiši (The White House). George Washington, »oče svoje domovine« je bil edini od predsednikov, ki ni živel v njej. Vendar pravijo, da je bil poleg, ko so l. 1792. slovesno položili temeljni kamen. Drugi predsednik John Adams se je prvi preselil v Belo hišo.

V vseh glavnih obrisih je današnja Bela hiša zvesta izvirnemu načrtu, ki ga je naredil James Hoban iz Charlestona v Južni Californiji. Prvotna stavba ni bila prepleskana, njene kamenite stene so bile sive. Najprej so jo imenovali »Predsednikova hiša«, pozneje pa »Vladna graščina«.

V l. 1815. je ogenj počrnel stavbo in zato so jo deloma prezidali in belo prebarvali. Zato so jo večkrat imenovali »Bela hiša«. To ime je postalo uradno šele čez dobrih sto let, ko ga je predsednik Roosevelt uporabil na svojih papirjih. Bela hiša je najstarejše javno poslopje v Washingtonu.

Lani je predsednik Truman po treh letih zopet preselil v Belo hišo svoje uradno bivališče. V tem času so ojačali notranjo strukturo, kajti zgodovinsko stavbo — planirano in zgrajeno pred jekleno dobo — je bilo treba popraviti od zidov do strehe.

Za Američane ima ta klasična zgradba dvojni pomen: kot simbol narodne dediščine sega njena zgodovina v dneve, ko je bila rojena republika, in kot uradni dom predsednika Združenih držav. Pod njenimi stebrišči so sklenili predsednik in njegovi svetovalci dalekosežne sklepe v domačih in mednarodnih zadevah, šefi mnogih tujih držav so bili sprejeti v njenih širnih dvoranah.

V pritličju Bele hiše so sobe, kjer se prirejajo uradni državni sprejemi, zgornja nadstropja so pa prihranjena za predsednika in njegovo družino.

„Glas Gorenjske" v vsako hišo

ZANIMIVOSTI PO ŠIRNEM SVETU

Nenavadni zavezniki. Znano je, da katoliška cerkev v Franciji na vsak način hoče prodreti v proletarske vrste. Zato so v tovarne poslali takozvane „Pretres Ouvriers", t. j. „duhovnike - delavce", ki v delavskih oblekah delajo pri strojih in pri tem vneto agitirajo. Ti posvečeni „delavci" so od cerkvenih oblasti dobili nalog, da sodelujejo tudi v stavkah in demonstracijah, da bi postali bolj prepričljivi in simpatični.

Te dni je bila pred nekim pariškim sodiščem razprava, pri kateri sta duhovnika Cagne in Bonver trdila, da je policija po njuni aretaciji zaradi sodelovanja v demonstracijah z njima grdo ravnala. Sojenje ni bilo končano. — Zanimivo je, da so te demonstracije organizirali — kominformovci.

Nebeški zaščitnik stenografov! Ob kongresu stenografov, ki je bil pred kratkim v Neapolju, je papež odredil, da se proglasi za nebeškega zaščitnika mučenih Cassiano d' Imola. Bil je škof v Imoli ter je poučeval med drugim tudi stenografijo, ki mu je služila za pridobivanje vernikov. Pa se mu je zgodila nesreča. Učenci so ga prijeli, mučili in ubili. Njihovi današnji kolegi pa so ga po želji papeža dobili za zaščitnika.

Letalska katastrofa na Atlantiku. Pred nekaj dnevi se je zrušil v ocean ameriški velebombnik „Convair 36", ki je letel iz Kalifornije v Anglijo. Nesreča se je zgodila 450 milj zahodno od Irske. Posadka je poslala radiogram, da sta pričela goreti dva motorja, nekaj minut pozneje pa, da so odpovedali vsi motorji desnega krila. V letalu je bilo 23 oficirjev in 11 mož posadke. Bombnik je znan pod imenom „atomski bombnik", ima ogromen akcijski radij in deset motorjev, od teh šest na reakcijski pogon.

Čuvanje dokumentov premirja v Pan Mun Jomu. Sporazum o premirju na Koreji, ki sta ga podpisala general Harrison in general Nam Il, je precej obširen dokument. Ima 27 strani s prilogo kart. Poleg tega ima še pet dokumentov o demarkacijski črti, o demilitariziranj coni, dokumente o vojnih ujetnikih in predloge za politično konferenco o Koreji. Besedilo vseh dokumentov premirja, ki jih čuvajo pripadniki ameriške vojaške policije, je pisano v treh jezikih.

Električni kabli pod La Manchem. Anglija in Francija delata poskuse, kako bi povezali med seboj nacionalni električni sistem s štirimi podmorskimi kabli. V morje so položili prvi kabel, ki ga bosta uporabljali obe državi v času visoke potrošnje. Kabel ima 8,6 cm v premeru; en inch kabla (2,48 cm) tehta pol kilograma. Po kablih bo tekla elektrika z napetostjo 300.000 voltov. Vsi štirje kabli, dolgi po 50 km pa bodo prenašali trofazni tok s 132 kilovati.

4.000 plinskih granat so našli v Nemčiji. Blizu Hannovra so pred kratkim našli 4.392 granat, napolnjenih s strupenimi plini. Granate, ki so bile zakopane globoko v zemlji, so del tajnega orožja bivše Wehrmacht. Odkopavanje je bilo zelo nevarno in se je več ljudi pri uničevanju granat zastrupilo kljub temu, da so bili opremljeni z najmodernejšimi aparati in oblekami. Granate so bile izdelane za težke topove, kalibra 150 mm.

V spodnji Saksonski je prav tako največje podzemno vojno skladišče nacistične Nemčije. Blizu nekega mesteca je zakopano okoli 2000 ton razstreliva.

Ker je pri poskusu odkopavanja 1946. leta bilo ubitih 80 ljudi, se nihče več ne upa pričeti z odkopavanjem, kljub temu, da ameriška komanda ponuja za delo ogromne vsote denarja.

Nov vojaški radio aparat. Ameriška armada je dobila nov, lahek in enostaven radiooddajnik in sprejemnik. Posebnost aparata je, da so baterije popolnoma neobčutljive za mraz. Baterije imajo stalno temperaturo človeškega telesa. Cel aparat se lahko drži v roki in prisloni k ušesu kot telefonska slušalka.

Najhitrejši „elektronski možgani". V nekem chikaškem znanstvenem laboratoriju so sestavili najhitrejše „elektronske možgane" na svetu. Ta čudežni stroj lahko v eni sekundi dvatisočkrat pomnoži število z 12.000 številkami! Matematične probleme, za katere bi rabila dva človeka 5 let dela z navadnimi računskimi stroji, da bi jih rešila, ta čudežni stroj reši v 20 do 30 minutah.

Zakleta hiša

13

Ariel Kassack:

— Se je, ko ni bilo nikogar v kuhinji, kdo približal temu prostoru? —

— Nikogar nisem videl. —

— Shramba je torej ostala popolnoma prazna? —

— Popolnoma. —

— Kaj je potem storil obtoženec? —

— Stavil je še nekaj češenj v kozarce, jih zložil na taso in odnesel v salon. —

— Ali se mu je med prehodom kdo približal? —

— Nihče, razen mene. —

— Ali niste opazili, da bi bil obtoženec stresel prašek v enega izmed kozarčkov? —

— Ne, nisem. —

— Ali ni stresel praška, medtem, ko je stopal po hodniku? —

— Nemogoče, ker je držal taso z obema rokama. Gospod Cooper ni ničesar stresel v kozarčke ne tedaj, ko jih je nalival, niti tedaj, ko jih je nosil. —

— Povejte, gospod Smith, ali niste videli nikogar, ki bi imel možnost, da bi se približal kozarčkom? —

— Nisem videl nikogar, toda ... —

— Z drugimi besedami — zakliče Rommy, — Jack Cooper je bil edini, ki je imel ne samo najboljšo, temveč edini možnost, da zastrupi pijačo. —

— Ne — reče smehljaje Bert.

— Kdo naj bi imel še to možnost? — zakriči Rommy. — Vi sami ste rekli, da ni bilo nikogar! —

Branilec je skočil pokonci. Toda še preden je mogel kaj reči, je Bert mirno nadaljeval.

— **Jaz sam bi bil čisto lahko zastrupil pijačo.** —

Dvorana se je vznemirila.

— Samo trenutek bi mi bil zadostoval, da bi stopil v shrambo in stresel arzenik v kozarec. —

V dvorani je izbruhnil nepopisen hrup. Klice občinstva, časnikarjev, sodnikovo zvonenje in splošni ropot je preglasilo Rommyjevo vprašanje:

— Gospod Smith, torej ste vi zastrupili liker v kozarcu? —

Branilec odločno zavpije:

— Gospod Smith ni obtožen! —

Hrup v dvorani je narasel v orkan. Stražniki so s silo izpraznili dvorano. Sodnik je pohitel v svojo sobo, kjer si je do drugega jutra polagal mrzle obkladke na vroče čelo.

— — —

Komaj je naslednjega dne Bert stopil pred sodnika, mu je rekel Rommy Martin:

— Tu je zapisnik vašega včerajšnjega pričevanja. Prosim, da ga prečitate! —

Bert je začel glasno čitati:

— Vprašanje: Ime in priimek? Odgovor: Bert Smith. —

— Dovolj — reče Rommy — Ali je to vaš pravi priimek? —

— Da — reče Bert, — vendar mu je postalo nekako neprijetno tam okrog srca.

— „Smith" je vaš resnični priimek? —

— Ne! —

— Vaš priimek? —

Branilec je vstal: — Gospod Smith ni dolžan odgovoriti! —

Sodnik: — Zakaj želite izvedeti gospodov priimek? —

Tožilec: — Včeraj je v svoji izjavi izrekel trditve, ki so me prisilile, da se natančneje pozanimam za pričo. — Prosim, odgovorite na moje vprašanje. —

Bert je videl, kako vsa dvorana strmi vanj in čaka odgovora. Čeprav bi ga njegov priimek ne mogel ubraniti obtožbe, vendar je bil tako slaven in znan po vsej državi, da so vsi lahko takoj spoznali, da se je prejšnji dan ponorčeval iz tožilca.

— Moje ime je **Bert King**, — je rekel slavni detektiv. Dvorani se je izvil vzdih občudovanja in pritajen šepet.

Branilec: — Vas je gotovo slučaj Cooper zelo zanimal. Zato ste torej nadzorovali gospoda Coopera. —

King: — Da, zato in pa zaradi naklonjenosti do družine Gardner. —

Branilec: — Ali ste opazili, da bi bil obtožence karkoli vsul v usodni kozarec? —

King: — Ne, čisto določno vem, da ni storil nič kaznivega. —

Branilec: — Pazili ste ves čas? —

King: — Da! —

Branilec: — Hvala vam! — Njegov obraz je žarel.

Zaslševanje je bilo za ta dan končano.

Spet je bila vsa Gardnerjeva družina z Bertom in gospodično Antoano zbrana v salonu.

— Danes bi pričevanje gospoda Kinga gotovo rešilo Jacka, — je rekla gospodična, če bi porotniki ne bili tako prepričani, da je kriv. Ne, Marga, moram reči, da za Jacka ni veliko upanja. —

— Hvala vam, gospod King — reče potrto gospod Gardner.

— Sodnik Elly, v ponedeljek prične vaš zagovor. Ali smem vprašati, na kaj ga boste oprli. —

— Kaj mi svetujete? — vpraša sodnik

— Nič takega ne vem, s čimer bi vam lahko pomagala — odgovori gospodična in povesi oči.

Marga zakliče:

— Toda to kar ste rekli, je vendar jasen dokaz Jackove nedolžnosti. Morali vam bodo verjeti! —

Tedaj prekine pogovor močan ropot. Evici je padla iz rok čaša iz katere je pila limonado in se razbila.

— Kaj ti je? — je vprašala Leda.

— Sita sem čakanja in brezdelja! — zakliče Evica. Tega ne prenesem več! Prišla mi je sijajna ideja. —

— Tudi jaz sem jo nekoč imela, — reče grenko Leda. — Toda kmalu nato sem se že ločila od nekega ničvredneža. In vsi so me smatrali za padlo žensko. —

— Kakšno idejo imate, mala deklica? — vpraša Bert.

— Le norčujte se! Ničesar ne povem. Boste sami videli! Uresničila bom svoj načrt, le čakajta! Samo nekaj vas prosim, go-

Za našo ženo in dom

Akvarij v sobi

Poletje se poslavlja. Kmalu bodo nastopili pusti jesenski dnevi, za njimi pa pride zima, ki nas bo spet priklenila na stanovanja. Mnogo prijetneje pa se bomo počutili doma, ako bomo imeli v sobi poleg cvetlic tudi večji ali manjši akvarij. Za to je primerna vsaka steklena posoda, ki je dovolj globoka in v katero gre vsaj nekaj litrov vode. Navadno vzamemo štirioglato stekleno posodo, kamor damo za prst na debelo dobre ilovke, nanjo za 2 cm šotne zemlje, nanjo plast mivke in naposled drobnejšega apnenega peska. Rastline, ki jih zasadimo v akvarij, najdemo dovolj po naših rekah in jezerih, vendar je najpripravnejša elodeja (Blodna caladeusis), rogolist (ceratoph yllum), valesverija itd. Ko so rastline zasejane, nalijemo v akvarij vodo, in stvar je opravljena. Vendar bi bil ta akvarij preveč mrtev, če ne bi bilo v njem raznih živalic. Predvsem gojimo v akvariju razne eksotične ribe, zlate ribice, vodne polže, žabe in krkone. Da se pa živali lahko pravilno razvijajo, potrebujejo stalne temperature, to je okoli 20° C. Najprimernejši prostor za akvarij je pri oknu, kjer je najbolj svetlo, vendar je bolje, da sončni žarki ne padajo naravnost v akvarij. Če hočemo oskrbovati akvarij, moramo predvsem paziti, da najdemo pravo razmerje med živalmi in rastlinami, da nam ni treba umetno dovajati kisika. Manjšim akvarijem dajemo več rastlin in manj živali, da se lahko svobodno gibljeno v vodi. Vode ni treba menjati vsaki dan, temveč le tedaj, če je kalna. Dnevno pa s pinceto odstranimo vse gnijoče dele rastlin in mrtve živali. Na notranji strani šip se pogosto nabero alge; te odstranimo z britvico, poševno pritrjeno na palčici, ali pa s polži, ki ližejo steklo in so jim alge v hrano. Ribice in druge živali se hranijo navadno z vodnimi bolhami in drugimi drobnimi živalicami, deli rastlin, potrebno pa je tudi, da jih včasih nakrmimo s tubifeski ali pa jim damo že umetno pripravljeno hrano, ki jo dobimo v trgovini s semeni.

Za mlade mamice

1. Daj otroku dovolj zraka in sonca. Tudi pozimi ga pelji vsak dan za eno uro na zveži zrak.

2. Dojenček naj dobi hrano vedno ob določenem času.

3. Ne razvajaj otroka s slaščicami!

4. Kadar joka, ga nikar ne jemlji v naročje, če ni lačen, moker ali bolan, bo že nehal jokati. Če ga boš nosila, si bo otrok to zapomnil in ne bo hotel brez tega prihodnjič utihniti.

5. Ne uspavaj dojenčka z zibanjem, položi ga v posteljico, bo že zaspal.

6. Skrbi, da bo dojenček vedno snažen. Vsak dan ga okopljí. Kadar ga previjaš ga umij z mlačno vodo in potresi z otroškom pudrom.

7. Ne suši nikdar plenic, ne da bi jih prej dobro izprala. Če le moreš, jih posuši na soncu.

8. Ne dovoli nikomur, da bi otroka poljubljal, pa tudi sama ga ne poljubljaj na obraz.

9. Kadar kuhaš, položi dojenčka v njegovo posteljico v sobi.

10. Če je otrok bolan, pa ne veš, kaj mu je, se posvetuj z zdravnikom. Nikar mu ne kuhaj čajev, ki ti jih kdo nasvetuje. Otrokov organizem je šibak in ne prenese brez škode vseh mogočih poskusov.

11. Beri večkrat knjige o negi dojenčkov! Mnogo lahko pridobiš.

12. Pazi, da ne boš prezgodaj otroka učila sedeti in hoditi; otrok ima mehke kosti, lahko se mu skrivijo.

13. Ne dovoli, da bi otrok nosil v usta igrače in trakove od obleke.

14. Ne pusti mu, da bi se plazil po tleh, če pa hoče iesti, pogrni na tla čisto rjuho.

Dva kroja za zgodnjo jesen

Jej počasi

Premnoge bolezni izvirajo iz tega, ker prehitro jemo in premalo žvečimo. Pogostokrat se zdravniki po tedne in tedne trudijo, da bi ugotovili, kaj povzroča bolniku bolečine v želodcu. Rentgenska prisikava šele dožene, da požira bolnik prevelike kose, ki jih potlej želodec težko prebavlja.

Če na hitro zmečete jed vase vam prvič nič ne zaleže, drugič pa ogroža vaše splošno zdravstveno stanje. Zlasti ženske, ki jih poklic sili, da mnogo hodijo bi morale še posebno skrbno paziti, kako jedo. Če grižljaj mesa dobro prežvečimo, ga tako pomešamo s slino, ki je tolikšne važnosti, da želodec laže predela zaužito hrano. Iz dobro premlete hrane želodec in črevesje vsrkata lahko vse redilne in hranilne snovi. Hrana nam tako tudi mnogo več zaleže.

Povešen, povečan in razširjen želodec so navadno posledica slabega žvečenja. Kakor hitro se bolnik navadi pravilno žvečiti in počasi jesti, se stanje izboljša in želodec dobi spet svojo normalno obliko. Če čutite po obedu ali po večerji bolečine v želodcu, skušajte drugi dan počasneje jesti in dobro prežvečiti vsak grižljaj. V večini primerov je le naša malomarnost kriva temu!

Nega rok

Vsaka gospodinja si mora vzeti čas za nego rok. Paziti mora, da si jih pri delu preveč ne zamaže. Kadar lupi krompir ali jabolka, čisti štedilnik ali jedilni pribor, pleve in koplje na vrtu, naj dene na roke rokavice. Sprva jo bodo rokavice nekoliko ovirale, toda kmalu se jih bo privadila. Vročih loncev in pekač ne sme nikdar prijemati z golo roko.

Če si pri delu zmočimo roke, n. pr. pri pomivanju, jim moramo takoj umiti in dobro posušiti. Z zamazanimi in mokrimi rokami ne smemo hoditi okrog. Po kosilu in po večerji, ko je vse pomito, naj vsaka gospodinja za 10 minut sede, da si očisti nohte in namaže roke z mastno kremo.

Voda, v kateri se bomo umivale, mora biti mehka, to se pravi, da ne sme vsebovati preveč apnenca. V vrč vode denemo zvečer malo žličko jedilne sode ali boraksa. Voda naj čez noč stoji, zjutraj pa jo izlijemo tako, da bo usedlina ostala na dnu. Dobro je tudi, če v vsako polovico litra vode zlijemo žlico glicerina. Žene z občutljivo kožo, naj si nikoli ne umivajo rok tik pred odhodom z doma. (To velja zlasti za mrzle in vlažne dneve jeseni in pozimi.) Roke naj si otarejo z mehko brisačo, jih namažejo z glicerinom in spet zbrišejo. Glicerin namreč zbira vlago in je zato priporočljiv kot sušilno sredstvo. Da bo koža voljna, jo natrimo z mastno kremo vsaj enkrat na dan. Preden gremo počivat ne smemo pozabiti na to.

Če hočemo dobiti bele roke, si jih po delu večkrat namažimo z limonovim, kumarčnim ali paradižnikovim sokom.

Roke pri gospodinjskem delu največ trpijo, zato jih moramo tembolj skrbno negovati. Lepe, mehke roke so lahko ponos vsake gospodinje.

Praktični nasveti

Prerezana čebula ostane več dni sveža in uporabna, če prerezano ploskev namažemo z maslom.

Jajčne jedi in omlete so rahlejše, če testu dodamo nastrganega krompirja.

Meso pravkar zaklane živali je največkrat trdo, če ga nakapamo s citronovim sokom in oljem 10 minut preden ga denemo v pečico, bo pečenka mehka in sočna.

Posoda se pri mešanju ne bo premikala po mizi, ako jo postavimo na prt, ki ga večkrat preganemo.

Kakao se ne sprime v kepe, če ga pomešamo s sladkorno sipo preden ga vsujemo v mleko.

Od cigaret rumeni prsti kazijo roko. Očistimo jih najhitreje z razredčenim kisom in plovcem.

Robidnice so izvrstne zoper malokrvnost. Vsebujejo mnogo železa in fosforja.

Recepti

Zelena paprika za nadevanje

Lepe, srednje velike paprike operi, odreži zgoraj in izprazni seme. Dobro nasoljene in pokrite pusti čez noč. Nato zloži drugo v drugo, naloži v steklenico s širokim vratom, zalij s tekočino, ki se je nacedila, in kolikor jo je premalo, s prekuhano, slano, ohlajeno vodo. Tekočina jih mora pokrivati. Preden jih rabiš za nadevanje, jih položi za nekaj ur v vodo in jo večkrat premenjaj.

Paradižnikova mezga. Zrel, očiščen paradižnik operi, prereži vsakega in stresi v večji čebriček. Vmes lahko potreseš nekoliko soli. Tako naj ostane 2 do 3 dni. Medtem ga večkrat premešaj. Ko je zmehčan, da poberi v vrečo, obesi nad podstavljeno skledo in pusti, da se odteče. Nato ga pretlači, dodaj toliko soli, da bo močstresi v vrečo (ki naj bo v skledi) ter obesi kakor prvič, da se docela odcedi, kar traja včasih tudi 2 dni. Odcejenega natlači v steklenice in pazi, da ne bo vmes praznin. Zavezanega hrani na suhem, hladnem prostoru. Uporabljaj kakor tovarniško mezgo. Če hočeš bolj osušeno mezgo, razravnaj odcejeni paradižnik po veliki skledi in postavi na sonce, da voda izhlapi. Vmes ga pregneti. Gosto, a še sočno mezgo natlači v steklenice.

Paradižnikov sok s salicilom. Pretlači dobro dozorele in mehko v sopari kuhane in odcejene paradižnike skozi sito. Stehtaj sok in zmešaj za vsak kilogram soka 1 g salicilnega praška, torej na 10 kg soka 1 dkg praška. Napolni s sokom steklenice, zaveži s pergamentom in shrani. Še bolje je, če zamašiš z novimi prekuhanimi zamaški kakor malinovec. Ta sok rabiš za omako in sploh tako kakor sveže paradižnike.

Higiena zob v zgodovini

Negi zob ljudje vse do XV. stoletja niso posvečali skoraj nobene pozornosti. Ščetke za zobe so poznali že v starem veku. To pa je bilo vse. Ljudje so bili prepričani, da je ščetkanje zob po jedi dovolj, da so zobje zdravi.

Današnjo zobno ščetko so iznašli šele pred približno 200 leti. Za ljudstvo je bila njena uporaba nekaj časa prava senzacija. Tako je nemška kronika zabeležila, da je bogat grof po kosilu javno umival zobe pred svojo služinčadjo in celo vaščanom je dovolil, da prisostvujejo svečanemu trenutku. Še v začetku 19. stoletja si je velika gospoda javno čistila svoje zobe.

Primitivna plemena v Afriki, Avtraliji in na otokih, zobe že od nekdaj negujejo. Znano je, da so zobje vseh afriških črncev beli kot sneg. To pa zaradi pazljive vsakdanje nege. Ne poznajo sicer zobnih ščetk, ampak s hrapavim koščom lesa drgnejo zobe, dokler niso povsem beli.

Tudi Indijanci skrbijo za higieno zob. Njihova vera določa, da zjutraj pred umivanjem zob ne smejo ničesar zaužiti. Zobe čistijo z vejicami nekega drevesa ali pa jih drgnejo s pepelom.

spod Elly. Ukrenite, da bom **poslednja** zaslišana! —

— Toda bolje bi bilo, da o svojem načrtu govorite prej z odraslimi! — pripomni šaljivo Bert.

— Hvala za dober nasvet, spoštovani stari gospod, toda tokrat hočem biti samostojna! Potrebne so mi le tri stvari: prvič nekaj časa, drugič, da sem poslednja zaslišana in tretjič nekaj tvojega odličnega parfema „Odaliska", Marga. Kaj hočem doseči? **Jaz bom rešila Jacka.** —

— — —

— Bo, kar bo! — je rekel zagovornik Elly Kingu v ponedeljek zjutraj na sodišču. — Če se ne zgodi čudež, bo Jack gotovo obsojen. Kakšen proces! Nihče ne odpre ust: ne obtoženec, ne Antoana, ne družina. Niti tista smrklja, Evica mi ni hotela povedati, kaj ji roji po glavi. Evica zahteva, naj jo kličem za pričo pri obrambi, a niti ne vem, kaj pravzaprav hoče. —

— V soboto je odšla od doma z zelo skrivnostnim izrazom. Vrnila se je zelo pozno. Tudi pila je, — reče Bert.

— Kako to veste? —

— Ker sem jo poljubil. —

? ? ?

— Imam svojo posebno metodo. — Včeraj se je tudi vrnila pozno ponoči. Ni mi marala ničesar izdati. —

— Parfem „Odaliska" gotovo ne bo rešil Jacka, — zamrmra Elly.

Prva priča, ki naj bi izpovedala v prilog obtožencu je bila gospa Hermina Gardner, Margina mati. Stopila je pred zbor z naravnost kraljevskim dostojanstvom. Z veliko spretnostjo je stari zagovornik dosegel, da je začela pripovedovati o veselju in sreči obeh zakoncev, ko sta plesala v novoletni noči. Povedala je tudi, da je Mark Karr bil močno opit in ju je spremljal s temnimi pogledi. Pravila je tudi, da ji je Jack, kmalu potem, ko sta se vrnila s poročnega potovanja povedal, da bo Marga dobila otročička. Marga je sicer hotela skrivnost obdržati še zase, vendar je bil Jack presrečen, da bi bil moget molčati.

V dvorani je bila naravnost svečana tišina. Celo na Rommyjevem obrazu se je pokazalo trenutno ganotje. Ko je gospa odhajala na svoje mesto, so ji poslušalci ploskali.

Tudi gospod Gardner je izpovedal, da je Jack človek velike srčne dobrote, ki ne bi skrivil lasu. Vsa Gardnerjeva družina bi položila zanj roko v ogenj.

Končno je prišla na vrsto tudi Marga, žena, ki jo je mož skušal umoriti. Toda Marga je z vso zgovornostjo ljubeče žene branila svojega moža. Čeprav ni mogla izpovedati nič določenega njemu v prid, je vendar podala dovršeno sliko globoke, popolne zvestobe. Ves čas je mož ni pogledal.

Ko je končala, je branilec opazil, da mu Evica daje zelo določena znamenja. Oklevaje je poklical tudi njo.

Čeprav bi bila Evica morala pričati v prid obtožencu, je kmalu pozabila na to dolžnost. Čimdalj je govorila, tembolj je uhajala na nasprotno stran. Svojega svaka je orisala kot človeka, ki je bil malo prida. Povedala je, da je z Margo grdo ravnal, je kradel dragocenosti, in bil kriv, da se je Margino življenje izpreminjalo v pekel. Preden je vse povedala, so se slišali iz dvorane posamezni žvižgi. Branilec se je potil in ji skušal preprečiti nadaljnje izjave.

Sodnik Lys jo je prekinil:

— Gospodična, niste morda pozabili, da vas je **branilec** poklical za pričo? —

— Nisem! — je rekla Evica odločno. — Toda vse te komedije sem že naveličana. Prepričana sem, da je Jack kriv. To mi je rekel tudi gospod **Bill Kett.**

— **Kdo?** —so istočasno zaklicali, sodnik, tožilec in branilec. Tudi dvorana je planila na noge. Zdelo se je, da je nastal sodni dan. Sodnik je divje zvonil.

— Gospodična, — reče sodnik — ali sem prav slišal? Govorili ste z Billom Kettom? —

— Da, gospod — odgovori Evica z najnedolžnejšim obrazkom.

— Bila sva popolnoma istega mnenja. —

— Povejte mi, kaj se je točno zgodilo! —

— No, torej — Bill mi je rekel, da je popolnoma jasno, da je Jack kriv. In če bi mu obljubila ... e no ... če bi mu obljubila ... no, nekaj ..., bi on poskrbel, da bi Jack prejel, kar je zaslužil. Rekel je, da bo govoril z ostalimi porotniki. Ker je zavarovalni agent, jih bo že znal s svojo zgovornostjo prepričati. Rekel je, da sem dekle njegovih sanj in da bi zame zlezel celo na Himalajo. —

— Ali naj vam verjamemo, gospodična, da ste sinoči govorili z gospodom Kettom? —

— Da, gospod. Tudi v soboto. Ali je kaj slabega pri tem? Če bi bila vedela, seveda ne bi tega storila? — je rekla nedolžno Evica.

— Dobila sva se v soboto. Bill mi je rekel, naj greva v kak skrit kotiček, ker bi morda ne bilo dobro, da bi naju kdo videl. Tako sva storila tudi v nedeljo. Jaz sem mu rekla, da je Jack kriv in on je pritrdil ...—

— Porotnik Bill Kett naj stopi k mizi! — zagrmi sodnik.

Debeli gospod Kett se je samo dvignil, a se takoj spet zrušil na stol. Šele, ko so mu pomagali, je trepetaje stopil pred sodnika.

— Ali je res, da ste vse večere preživeli v družbi te gospodične? Ali je res, da ste ji obljubili, da boste vplivali na ostale porotnike? —

— Jaz, jaz — je zajecljal nesrečnež ... — nisem mi ... mislil nič hudega, go ... gospod sodnik. Pri ... prisegam, da vedo vsi, da je tisti pas ... pasji sin res kriv ... —

— Primite tega moža! — ukaže sodnik.

Kot kup nesreče je porotnik Bill Kett odtaval med dvema stražnikoma iz sobe.

V pojasnilo moramo povedati, da je porotnikom v času procesa najstrožje zabranjeno s komurkoli razpraljati o obravnavi, o obtožencu, o njegovi krivdi ali nedolžnosti. Zato je Bill Kett zagrešil kaznivo dejanje in je kot porotnik izpadel.

— Obravnava se prekine za pet minut — odloči sodnik. — Kaj takega se lahko zgodi, če se otroci mešajo v zadeve odraslih — reče Bert.

— Evica, spravila si me v strašno zadrego — ji reče branilec.

— Vsi bodo mislili, da sem te jaz naučil, kako zapleti ubogega Ketta. —

— Rommy je postal ves rdeč — je rekla zadovoljno Evica.

— Na vsak način ti je uspelo, da bo Jack še nekaj časa živel! — je rekla Leda.

Nekaj minut za tem je sodnik Lys izjavil, da je proces preložen na jesen.

— — —

Po procesu.

Tuji novinarji so zapustili Brown. Vendar so meščani še kar naprej govorili o procesu, opravljali, raznašali fantastične novice in jih napihovali do onemoglosti.

Na veliko noč je Marga nenadoma obnemogla. Evica je zaslišala iz njene sobe čuden ropot ter Margin histeričen smeh, pomešan z groznimi kriki. Dobila jo je zvijajočo na tleh. V obraz je bila zdaj žareče rdeča, zdaj spet mrtvaško siva. Zdravnik je pritekel in odredil prenos v bolnico. Vsi so čakali v predsobi, ker jim ni dovolil k Margini postelji.